שנה חמישית HATOREN גליון לו (קלו)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

1. פרשת השבוע: פשוטה של מולדת.
2. הקורא העברי באמריקה.
ק. ווייטסמאן.
3. משומר לבוקר (שיר).
ב. נ. סילקינר.
4. ההצוצרה נתביישה (המשך).
ח. נ. ביאליק.
5. בסופה (ג).
אברהם שוער.
6. אנחנו ושכנינו (סוף).
איתמר בן־אב״י.
7. גאולת בבל והגאולה העתידה לבוא (ב).
ד״ר נחום סלושץ.
8. חדשות ומאורעות.
9. התנועה הלאומית.
10. שונות.

VOL. V — NEW YORK, NOVEMBER 29, 1918 — No. 36 (136)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres.; Sol. Lamport, Treas.; Daniel Persky, Sec'y).
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

שרה ענטין   ב. פרידמאן

נשואים

17 לנובמבר, 1918.

המעון:
50 רחוב 112 מערבה,
ניו־יורק, נ. י.

הסתדרות אחיעבר

מודיעה בזה לכל העברים הנמצאים בניו־יורק,

שהמרכז העברי

ברחוב גרענד, מספר 263

פתוח

ביום: משעה 10 עד 3 אחה"צ. בערב: משעה 8.30 עד 12.

המרכז שלנו הולך ונעשה בית ועד לעברים. במרכז נמצאים עתוני הארץ והוץ־לארץ בכל השפות, ספרים וכדומה.

מי שרוצה לבלות שעה באטמוספירה עברית, על כוס תה ועל דפי־מישחק באשקוקה ובדומינה, יבוא ויצטרף אל החבורה.

הכניסה חפשית.

ועד הבית של המרכז העברי.

VOL. V NEW YORK, NOVEMBER 29, 1918 No. 36

התרן

יוצא לאור על־ידי
ח ב ר ת ה ת ו ר ן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גובר
דניאל פרסקי, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית ניו־יורק, כ"ה כסלו, תרע"ט גליון שלשים וששה

פְּשׁוּטָהּ שֶׁל מוֹלֶדֶת.

בזמן האחרון התחילו רבים מהציוניים מדגישים, כי נקודת־הכובד של התנועה הציונית מונחת לא בההצלה החומרית, שתביא לעם ישראל, כי־אם בערכה המוסרי, כלומר: בערך השפעתה המוסרית על מצבו של עם ישראל בין אומות־העולם. התחילו מדגישים, שאין שום צורך בעקירתם של ה מ ו נ י העם מארצות פזורם ובנטיעתם על אדמת ישראל. כי די יהיה, אם גאולת העם תבוא קימעה־קימעה, על־ידי „שאר ישוב", על־ידי חלוצים יחידים, בעלי שאר־רוח, על־ידי מתנדבים בעם, בעלי הרגשה יתירה, שאינם יכולים למצוא קורת־רוח בחיי הגלות, ולוא גם יהנו שם מהחופש האישי הגמור. הם יעלו ויבנו וישכללו את החיים בארץ המחודשת, ועל־ידי זה יתקנו גם את פנימותיהם של החיים בארצות הגולה. ארץ־ישראל המחודשת תהיה לנס ולמופת, וקרנים מידה לה להאיר את החשכה שבחיים היהודים הלקויים בכל רחבי תבל. והתחילו רבים מהציוניים מדברים כך, מפני כמה טעמים. ראשית כל — המהפכה הרוסית. מיד כשעברה המהפכה ושנתה את סדרי המדינה מן הקצה אל הקצה, מעברות נצחת לחירות גמורה, וכמעט ללא קרבנות, חשבו רבים, כי עם נצחונה של המהפכה הרוסית נפתרה בבת־אחת גם שאלת היהודים, לכל הפחות — חלקה היותר חשוב, וכי מעתה יש לפנינו רק שאלה אחת במקום שתי שאלות, שהיו מעסיקות אותנו עד כה, והיא: שאלת קיומה של היהדות. בשאלת קיומם של היהודים אין עוד צורך לטפל. היהודים יתקיימו מעצמם, אחרי שהשתחררו בארצות גלותם. זוהי ההשקפה, שמצאה לה מהלכים גם בחוגים ציוניים מיד אחרי המהפכה הרוסית. שנית — לא רצו רבים מהציוניים, כפי הנראה, להקניט יותר מדי את המתבוללים ולהרגיזם ממנוחתם. ושלישית — חשבו, כי בהדגישם את הצד המוסרי שבהתנועה הציונית, ירכשו לה באופן קל את נפשותיהם של הפוסחים על שתי השעיפים.

ובאו החיים וטפחו על פנינו.

פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ

המהפכה הרוסית עברה דרך גלגולים רבים, ואי־אפשר עוד לראות את קצה, אבל רק מוכי־סנורים אינם רואים את התורה היוצאת ממנה לנו. לנו כבר הוכיחה למדי, כי כל אלה, שהלמו את פתרון שאלת היהודים במדינת רוסיה גופה ושמו את מבטחם בשנוי סדרי הממשלה, נתעו רק בשוא ונואלו ללכת אחרי מקסם־כזב ואור מתעה. כעת מתחילים הם בעצמם להבין, כי היחוסים שבין עם לעם, שהתרקמו במשך דורות ארוכים, אינם נמחים על־ידי השתנות סדרי הממשלה, ומתחילים הם להבין גם מה שלא הבינו עד כה, כי בהשתנות סדרי הממשלה משתנית רק צ ו ר ת היחוסים שבין העם השליט ובין העם המשועבד, אבל בעיקר הדבר הכל נשאר „כבראשתקד". העם השליט שואף לשפוך את ממשלתו על כל סביבותיו ולשעבד לרצונו ולנטיותיו את כל הקבוצות הלאומיות הזרות, והעם המשועבד מוכרח להתאבק עם מר האפיסות בכל הפנות שהוא פונה בחיים. החוקים והדינים של המדינה אפשר שיהיו נוטים לצד קולא, אפשר שיתנו את הזכות ל ה מ ו ע ט להגן על קיומו, אבל החוקים והדינים של החיים נוטים ת מ י ד לצד חומרא ואינם יודעים יושר והנינה, והזכות היחידה, ש ה ם נותנים להמועט, היא — לצעוק ולהיות מהצועקים ואינם נענים.

בהעתון היומי „ווארהייט" נדפס מכתב מאירופה על־דבר שאלת היהודים בהספרות הרוסית, והכותב מביא קטעים אחדים ממאמריהם של פינחס רוטנברג ושל "Homo Novus", שנדפסו באחד העתונים הרוסים הגדולים. שני אלה השתתפו בהמהפכה הרוסית, שניהם הקדישו לה את מבחר כחותיהם ושניהם רוצים לראות באָשרה ובהצלחתה של רוסיה המחודשת. ויש להם עוד נקודה אחת משותפת: שניהם דואגים לשלום עמם הם.

העם היהודי, ולעתידו, אם גם לא במדה אחת. פינחס רוטנברג הוא אחד מאלה, שחזרו בתשובה שלמה לעמם עוד קודם המלחמה והיה לאחד המצוינים בנושאי דגל התחיה. ו„הומו־נובוס", כפי שנראה מקטעי מאמרו, בא עד משבר רוחני לרגל המהפכה הרוסית, והוא עודנו מבקש את הפתח לצאת ממבוכה נפשית. ושניהם מוצאים רק מוצא אחד מן המיצר בשביל היהדות הרוסית — הלא הוא המוצא, שהציוניות הרתה על דגלה. רוטנברג מדבר משפטים עם העם הרוסי, והוא עומד לפניו לא כעבד לפני רבו, כי־אם כבן־חורין לפני איש־ריבו, ומונה אחת לאחת את כל העולות והנבלות, שנתגלו ביחוסו של העם הרוסי השליט להעם היהודי הנרדף. ו„הומו־נובוס" אינו מתוכח ואינו בא בטענות, אלא עומד הוא במורה ומתודה על השקפותיו הכוזבות ואומר הוא לכל: שמעו־נא, רבותי, או הכנעו וחדלו מהיות בתור יהודים, טבעו בים הגדול הסובב אתכם, עד כי לא יכירכם מקומכם, או היו ציוניים וקנו לכם מולדת. ארץ רוסיה לא תהיה לעולם מולדת בשביל היהודים, שיש להם רצון להתקיים בתור יהודים. ונוראה היא המסקנה, ונוראה היא פי־שנים, כשהיא יוצאת מפי איש כ„הומו־נובוס".

ואם ברוסיה כך, בפולניה על אחת כמה וכמה. נוראה היא האמת, איומה היא האמת, אבל אמת היא, ולא נבטלה על־ידי זה שנסב את עינינו ממנה ולא נרצה להסתכל בה. וכשאנו מסתכלים בה ורואים את כל התוצאות, הכרוכות בעקבה לקיומנו, אין לנו הרשות בשעה זו לחלק את שאלת קיומנו לשתים, לשאלת היהדות ולשאלת היהודים. רק שאלה אחת יש לפנינו, והיא שאלת קיומנו הלאומי, שאינה מתחלקת ואינה מתפרדת. ואם יבואו מיטיבינו ויאמרו לתקן את חיינו, בהוסיפם טלאי על־גבי טלאי, מוטלת עלינו החובה לבוא בתביעתנו האחת הגדולה: מולדת תנו לנו!

אל נרמה את עצמנו ואל נרמה את העולם הגדול. בלא מולדת, פשוטה כמשמעה, אין לנו שום אפשרות להתקיים. לא תועיל לנו כל התחכמות, ושום אמצעים שבעולם לא ירפאו את ההרס שלנו, כל זמן שלא תנתן לנו האפשרות לבסס את חיינו על יסודה של מולדת חפשית.

וטוב יהיה לנו וטוב יהיה גם לכל העולם, אם אנחנו נגיד את כל האמת והעולם ישמע את כל האמת.

הַקּוֹרֵא הָעִבְרִי בְּאַמֵרִיקָה

מאת

ק. ווייטמאן.

הקורא העברי באמריקה היה צריך להיות על־פי חנוכו, השכלתו והשקפת־עולמו היסוד העיקרי, שעליו תסמוך התנועה העברית הלאומית שבארץ הזאת. כי מי עוד כהקורא הזה יודע את הצרכים הלאומיים האמתיים ואת הדרכים לספוקם ומלואם? אולם מזלה הרע של היהדות האמריקאית גרם לה, כי הטפוס הזה, שהיה צריך ויכול להיות השאור שבעיסה בחיינו התרבותיים כאן, כמו שאחיו הוא ברוסיה, — כי הטפוס הזה יהיה פורש לקרן־זוית ורשומו לא יהיה ניכר כלל בחיים.

כי לא הרי הקורא העברי באמריקה כהרי הקורא העברי ברוסיה בדורנו זה, דור הלאומיות, או בדור הקודם, דור ההשכלה. הקורא העברי ברוסיה, בהוה ובעבר — היתה לו ספרותנו חלק מנשמתו וחייו, ואולי החלק היותר חשוב ועיקרי. אם היה „משכיל", היה צופה וסוקר הכל משפופרתה של ספרות ההשכלה; היא היתה לו ה„שלחן הערוך", שעל־פיו סדר את חייו הפרטיים ואת יחוסיו אל הדת, אל הקהלה ואל חנוך בניו. אם מטבעו היה פאסיבי ופרוש מן הצבור, היה מקדיש את כל שעותיו הפנויות ללמוד הספרות הזאת ולשיחות עליה בחוג מכיריו ומיודעיו. ואם עסקן צבורי היה הקורא הזה, הלא כל מטרת חייו היתה לפעול על הצבור מרוח ההשכלה ולהטביע עליו את חותמה. מה שהיה ספר הפלפול והדרוש ל„מתנגד" הלמדן, ומה שהיה ספר יראת־שמים והסידות והידושי־תורה של ה„צדיק" להחסיד הנלהב — היה ספר ההשכלה להקורא המשכיל.

הקורא העברי חניך הספרות החדשה — אמנם חסרו לו אותן מדות התמימות והענוה ורגשות ההתלהבות וההערצה, שהצטיין בהם אחיו הבכור, המשכיל העברי, בנוגע לספר העברי ולסופר העברי. אבל גם להקורא הזה שמשה ספרותנו מקור כל מחשבה ורגש ופעולה, וכשהתחילה התנועה הלאומית והרתיעה את עולמנו, נעשה הקורא הזה הלוחם היותר הרוץ ונלהב בעדה, ופעולתו היתה נראית בכל מהלך חיינו הרוחניים. הוא שהיה מראשוני המיסדים והמקיימים את האגודות הציוניות והעבריות; הוא שנלחם נגד חסידי ההתבוללות מימין ומשמאל בהתמדה ובחרף־נפש; הוא שסייע בידי המורה העברי החדש ליסד ולבצר את בית־הספר העברי החדש; הוא שהיה הראש והראשון בכל ענין ומוסד צבורי, והוא שהביא את תנועתנו עד הלום.

מהו הקורא העברי באמריקה? — אין אני מתכוון למי שהיה קורא עברית ופרש ממנה. איש יהודי ממין זה, שבא לכאן לפני עשרות שנים והצליח לעלות למדרגה גבוהה במצבו הכלכלי והחברתי וסגל לו את דרכי המדינה ותרבותה, הוא מבני־האדם ש„היו ואינם", "Бывшие Люди" — לפי הכרקטריסטיקה הרוסית הידועה. הוא הלך מאתנו לבלי שוב עוד, ואין כל תועלת לטפל בו. מתכוון אני לקורא העברי הקיים אתנו, לאותו שמצוי בכל עת ובכל שעה אצל ספרותנו ועתונותנו, — מה טיבו?

אם „משכיל" היה בארץ־מולדתו, הרי כל הספרות העברית החדשה זרה לו בסגנונה, ולפעמים גם ברוחה. הוא אינו מתענג עליה, ועל־ידי זה חסר לו התנאי העיקרי והראשון לקורבת־הנפש שבין הקורא והספר. אולם לרוב היא גם מרגיזה אותו, ובכל שעת־הכושר הוא שופך עליה את לעגו וחמתו. בלבו הוא

נושא געגועים עזים לספרות ההשכלה, שהיתה ספרות בחרותו ושחרותו, ובהכירו, כי ה„ימים הטובים" ההם לא ישובו עוד, הוא הולך ומתרחק מהספרות החדשה. אולם גם הקורא המשכיל, שרוח עברי־לאומי מפעמו ואינו נותן לו לפרוש מספרותנו החדשה, הלא תהום עמוקה מפרידה בינו ובינה, ואי־אפשר לה, לספרות הזאת, לפעול על מחשבתו, נפשו ומהלך־חייו.

גם הקורא הצעיר, חניך הספרות החדשה, שונה לגמרו מחבירו ברוסיה. אין לו מאותם המית־הלב וחרדת־הנפש ובליון־העינים להספר העברי והעתון העברי, שמציינים את חברינו מעבר לים. אם החומר הספרותי הניתן לפניו מוצא חן בעיניו על־פי סגנונו ואופן הרצאתו, או שמתאים הוא לדעותיו וטעמו, הריהו מביע עליו את נחת־רוחו — ויצא בזה ידי חובת „קורא נכבד". ואם החומר איננו לפי רוחו וטעמו — גם כן „אין הדבר נורא". הוא לא יתעורר ולא יתרגז, ומעולם לא יעשה את הענין הנקרא חומר לשיחה נאה ווכוחים מלבבים בחוג חביריו. בקצרה: יחוסו של הקורא העברי באמריקה אל הספרות או אל העתונות העברית הוא יחוס של „מהיכא־תיתי". אין הספרות משאירה שום רושם בדעותיו ובנפשו של הקורא, ומכל־שכן שאינה משמשת מקור למעשים ידועים וליחוסים ידועים. ואפילו בנוגע לענין הקריאה עצמה, הנה לא צ ו ר ך פנימי נפשי הוא מרגיש בה, כי־אם ח ו ב ה הוא ממלא כלפי חוץ, חובה הבאה לו מתוך הרגל, או מתוך הכרה לאומית, החיה עוד בקרבו.

יחוס כזה מצד הקורא העברי אל ספרותנו הוא אחד הגורמים העיקריים למיעוט השפעתה של זו האחרונה על הסביבה היהודית ולדלות עמידתה של התנועה העברית בקרב היהדות האמריקאית. כי אלמלי היה טפוס הקורא העברי בארץ הזאת נחן באותן המדות והסגולות, המציינות את הקורא ברוסיה, כי־אז היה אחד הלוחמים היותר נלהבים והפועלים היותר הרוצים בעד תקון חיינו ברוח לשוננו ותרבותנו העברית. ‑ ואל נתלה את הקולר בצואר הספרות עצמה. כי יאמרו מה שיאמרו על הספרות העברית, או יותר נכון — על העתונות העברית באמריקה, כשמשוים אותה אל העתונות העברית ברוסיה, — אולם על דבר אחד עלינו להודות: היא ממלאה את תפקידה בתור בבואה, שבה משתקפים חיינו בארץ הזאת בכל צלליהם ואורותיהם מהבחינה ה ל א ו מ י ת, באופן היותר רצוי, ובפרט, כשנביא בחשבון את התנאים הקשים, שבהם היא מתקיימת. אמנם לא נמצא בעתונות הזאת ידיעות וספורי־מעשיות ומאמרים מאותו הסוג ומאותו החומר, שאנו מוצאים בעתונות היהודית. אבל במקום זה היא מתעוררת ועונה על כל המתרחש והתוסס בעולם העברי הגדול מהבחינה הלאומית, והיא משמיעה את קולה על כל החשוב והעיקרי וההיסטורי, ההולך ומתהוה ביהדות האמריקאית. לא נפריז כלל על המדה, אם נחליט ונאמר, כי הקורא הנבון בחוץ־לארץ, ואפילו ההיסטוריון העברי הבא, שירצה לעמוד על היהדות האמריקאית בכל גלוייה הלאומיים החשובים בשנים האחרונות, לא ימצא לו חומר טוב מזה המצוי בעתונות העברית באמריקה.

אולם תפקידה של עתונות איננו רק לשמש בבואה להשתקפות ולהתרשמות. יש לה תפקיד שני, והוא עוד גדול וחשוב מהראשון: ל פ ע ו ל ו ל ה ש פ י ע ע ל ה ח י י ם. זהו אותו התפקיד, שממלאה העתונות הכללית, וגם עתונותנו העברית ברוסיה. ומי אשם בזה, שאין העתונות העברית יכולה למלא את התפקיד הזה, אם לא קהל הקוראים העברים, שאינם באים לעזרתה בהשפעתם ובעבודתם לטובת תקון החיים ויפוים? אנחנו באים מדי פעם בפעם בטענות אל ההמון היהודי. מונים אנו אותו בטשטוש דמותו הלאומית, בבערות והפקרות. אבל הלא סוף־כל־סוף ההמון הוא — המון. ההמון לא קרא ולא שנה. טרוד הוא בדאגות פרנסה כל הימים. וגם פרנסיו ומנהיגיו, העומדים בראשו זה דור שלם, לא שאפו כלל להאיר את רוחו ולשפר את טעמו. אבל הקוראים העברים המשכילים והנבונים א י ם ה ם? מדוע אינם מתעוררים הם לאצול מרוחם ודעותיהם, שהם פרי ספרותנו הלאומית, על ההמון?

אומרים אמור, כי מספר הקוראים העברים באמריקה מעט הוא. אבל לפי ידיעתם של כל אלה, המצויים אצל ענין הפצת העתונות, ל א ע ל ה מ ע ו ל ם מ ס פ ר ק ו ר א י ה ע ת ו נ ו ת ה ע ב ר י ת ה ש ב ו ע ו נ י ת, ו מ כ ל ־ ש כ ן ה י ר ח ו נ י ת, ב ר ו ס י ה ע ל מ ס פ ר ה ק ו ר א י ם ה ל ל ו ב א מ ר י ק ה. ומדוע איפוא גדולים הם מעשיהם של העברים ברוסיה, ושל אלה שבאמריקה — דלים כל־כך? אמת הדבר, כי שם, בארץ ההיא, היתה והווה ספירה עברית ותורנית ומסורה לאומית ודתית והיים עבריים טהורים, וגומר, וגומר, והם שמסייעים בידי חבירינו העברים לעשות מה שעושים. אבל תירוץ זה מספיק רק, כשרוצים אנו לבאר את סבת מיעוט השפעתו של קהל העברים על ההמונים היהודיים, שהם עומדים ברשותם והשפעתם של המנהיגים בעלי הכפירה והטמיעה הלאומית זה עשרות שנים; אבל איזו תשובה מספקת אפשר לנו למצוא, אם רואים אנו את דלות ההשפעה והפעולה העברית בנוגע לאותם החזיונות והמוסדות, שהם ע ב ר י י ם ־ ל א ו מ י י ם על־פי עצם יסודם ומהותם?

נקח־נא, למשל, את העבודה הציונית. על־פי טבע הענינים נמצאת ההנהלה הציונית באמריקה בידי ציוניים, שאינם חניכי הספרות העברית. אבל הלא ה ק ה ל הציוני ברובו הוא עברי ברוחו, — ומדוע איפוא לא היתה ניכרת רוח ההשפעה העברית על הקהל הזה רק עד הימים האחרונים? מדוע לא הראה מחנה העברים את תשוקתו העזה לכבוש את העבודה הציונית בתוך ה א ג ו ד ו ת הציוניות ולנהלה ברוחו והשקפותיו? והמוסדות ה ח נ ו כ י י ם העבריים? מדוע עומדים בראשם דוקא יהודים, שאין להם שום קשר אל הספרות העברית והעתונות העברית? והלא העתונות העברית מדברת השכם ודבר על החנוך העברי, ויש שמרגנים

אחריה, כי היא בעיקר עתונות הנוכית! הוא אשר אמרתי: אין לנו קורא עברי באמריקה, שישמש המשך להקורא העברי, שהיה לנו בדורות הקודמים ושיש לנו גם בעת ברוסיה ובארץ־ישראל.

בודד ונעזב לנפשו הוא הסופר העברי באמריקה. הספרות העברית לא לבד שאינה מפרנסת אותו, כי־אם גם אינה נותנת לו אותו סיפוק־הנפש, שיש לכל סופר המדבר אל העם לרבבותיו. בלבבו נושא הסופר העברי את צער האומה במובן היותר אצילי. בעיניו הוא רואה את שפלותנו הרוחנית, את גסותו ובערותו של ההמון, את כיעורם וגוולותם של ראשיו ומנהיגיו מימין ומשמאל, את דלות כבודה של לשוננו ותרבותנו. לבו מלא תמיד כעס וממרורים, ותשוקה עזה לוהטת בקרבו לגלות את צערו זה ואת כעסו זה ב ר ב י ם, להשמיע את קולו הרוה יגון וכאב בין כל המוני היהודים; אבל הוא אינו יכול להגיע אליהם. כי ברית כרותה לה להעתונות ההמונית, שלא לנגוע בכבוד ההמון ולא להרגיז אותו יותר מדאי. נשארה לו לסופר העברי נחמה אחת: להסיח את דאגתו וכאבו אל קהל הנבונים והמרגישים והמשכילים — אל קהל העברים; לפעול עליהם, ש ה ם יהיו משמשיו ועושי דבריו, שהם יפיצו את צערו ואש־נפשו וגעגועיו והלומותיו בין ההמון הגדול. אולם לאט־לאט הוא מתחיל להכיר, כי גם נחמתו זו לשוא היא. את מיטב דמו ומחו הוא נותן — והם אינם נושאים כל פרי. את כעסו ומרירותו הוא שופך, את תמצית חייו ולבו, — והלא על צהיח־סלע הוא שופכם.

לא. לא כ מ ו ת קוראיו ממררת ומלעיבה את הסופר העברי ומביאה אותו לידי יאוש, כי־אם א י כ ו ת ם.

והגיע הדבר לידי כך, כי רוב הסופרים העברים באמריקה או כולם הם גם עסקנים צבוריים. אם מורים, או נואמים, או סדרנים, או עוסקים עם הצבור בכל מקצוע שהוא. זאת אומרת: הם בעצמם מקיימים מה שדורשים ועושים מה שמוטל על ק ו ר א י ה ם לעשות. וזהו מצב בלתי־טבעי כל־עיקר: הספרות, בתור אחד המקצועות הרוחניים היותר נעלים ונשגבים, דורשת מכהניה את כ ל רוחם ונפשם ואינה סובלת התפוררות ונטיה לצדדים בעבודתם. אולם, מבלי התעכב ביחוד על התקלה הגדולה, שבאה ל ס פ ר ו ת מספרות ועסקנות צבורית, שעושות שותפות ביניהן, הנני בא בשאלתי: מה יהא בסוף התנועה העברית באמריקה, כשהספרות־העסקנות הזאת אף היא תגיע לקצה? ביתר דיוק: מה יהיה גורלה של התנועה העברית הזאת, כשהסופרים, המורים, הסדרנים, הנואמים ודומיהם יעזבו — כולם או רובם — את הארץ וילכו לארץ־ישראל או לרוסיה? מה יקרה את העתונות העברית, את החנוך העברי ואת כל הנכיונות העבריים, שנעשו פה אצלנו בשנים האחרונות?

* * *

כשהסופר העברי נושא את עיניו אל העתיד הרחוק של היהדות האמריקאית, הרי הוא מוצא נחומים ומרגוע לנפשו הנוגה. מרגיש הוא בעומק לבו: או שתהיה יהדות ע ב ר י ת באמריקה, או שלא תהיה כאן יהדות כלל. מאמין הוא באמונה שלמה, כי כשיסתדרו חיינו החדשים בארץ־ישראל ועל יסודם יעלה ויתרומם מרכז עברי כלכלי ותרבותי חשוב, יפוצו מן המרכז הזה זרמי תחיה לאומית לכל ארצות הגולה, והם יישקו וירוו גם את הארץ הצחיחה והחרבה. אז יקומו לנו פה סופרים עברים, שיהיו באמת מ„פרי הארץ", והם ייצרו לנו ספרות עברית חדשה וקהל קוראים עברים חדש, שאי־אפשר לראות כעת גם את אפס קצות סגולותיהם ומדותיהם.

אולם כשאין תמונת העתיד הרחוק הזה לנגד עיניו, עוזב הסופר העברי את הארץ הזאת אבל וחפוי ראש, מלא בושה וכלימה על יגיעו ועמלו, שהוציא לריק, על חום לבו, שנתנדף באויר־הקרה, ועל הסערה הגדולה של נפשו, שיצאה ממנו ותעתה ב„עולם־התוהו" הזה, מצוננת ורפוית־כח, מבלי מצוא תקון לו ולעמו...

מִשׁוֹמֵר לַבּוֹקֶר

II

נוֹאַשְׁתִּי זֶה כַּמָּה מֵאָדָם,
אַף אָבְדָה תּוֹחַלְתִּי מֵאֵל;
עִם רוּחַ אֲסַפֵּר בָּאֹפֶל —
עַד דּוֹמֵם לַחֲרִבָן בַּלֵּיל.
וְנוֹהֵם הָרוּחַ: „חֲדַל־נָא,
בֶּן־אָדָם, מְצַפּוֹת לָאוֹר!
אַךְ טוֹב כִּי תִשָּׁאֵר הַשְּׁמָמָה
לָנֶצַח חֲבוּיָה בַּשְּׁחוֹר".
לֹא אֵדַע עֲדַיִן, מָה אָבַד
בָּעוֹלָם וּמָה קַיָּם עוֹד,
אַךְ אֵדַע, כִּי נֶהֱרַס בִּלְבָבִי
עוֹלָמִי אֲנִי עַד הַיְסוֹד.
אֲנִי שׁוֹמֵר־חִנָּם לַבּוֹקֶר
מַה יִּתֵּן, מַה יּוֹסִיף הוּא לִי?
וְאוּלָם צְמֵא אוֹרָה עַל כָּרְחִי,
לְמִשְׁמַרְתִּי עוֹד אָסוּר אֲנִי.

ב. נ. סילקינר.

הַחֲצוֹצְרָה נִתְבַּיְּשָׁה

(ספור)

מאת

ח. נ. ביאליק.

(המשך).

III.

האורח נח מעט ואחר הוסיף לספר:

אותו היום — ערב־פסח שחל להיות בשבת היה, ובזכרוני נחרתו כל פרטיו. מן הבוקר זרחה השמש ולא חדלה, ושני בתי המחותנים, זה שמתחת לגבעה וזה שבראשה, היו מבהיקים ושוחקים זה לזה בלבנוניתם החדשה ומתגדרים זה בפני זה באבנטם הכחול, הוא חוט הסקרה, הסובב את מתניהם, למטה מן החלונות, לכבוד יום־טוב. מאחורי הבית עלו שיירות הפועלות, שהשכימו היום ראשונה אל הגנה לעדרה, וכל שעה הוסיפה לה ערוגה הרשה, ערוגה שחורה ולחה. גבעת זליג העלתה בין לילה, אחרי הגשם, שער דק וירוק של נצני־מישי רכים. ורצועת השביל, המתוחה שם מלמעלה למטה, הצהיבה פתאום בחדושה מפין המשי: כל הרצועה מראשה לסופה זרויה היתה חול רטוב וזהבהב. איש לא ראה כי זרה שם את החול, אבל הכל יודעים, כי יד הכלה עשתה זאת בסתר, בבוקר השכם, ולכבוד החתן, העתיד לבוא היום. כמעט שהייתי חס על הרצועה המרובצת, שלא לפגמה בדריסה, קודם שתדרוך עליה רגלו שלו, של החתן. בשתי החצרות רבתה התכונה: הגעילו כלים, גרדו, קרצפו, שפשפו — והקול הלך עד למרחוק. ספסלים ושלחנות נדונו ברותחים ובאבנים מלובנות והתענו תחת היד הרזה והמגוידת של הזקנה הצמוקה יאוודוחא, גויה מיוהדת זו, שהיתה מדקדקת בעניני כשרות יותר מישראלית, ותחת היד הגסה והשמנה של השקצה המחוטטת פאראשא. שתי המחותנות עבדו היום, וגם העבידו את אחרים, בגבורה גדולה, כמעט במסירות־נפש, כאילו התחרו זו עם זו בזריזותן. וכי קלה היא: היום יבוא שמואל, החתן, ולאחר שנתים של עבודה בצבא.

עליכם לדעת, כי מיום שבאה אגרת אחי עמדו שתי המחותנות במחלוקת; אמי טענה: "שמואל אורח שלה הוא. ההורים — היתה אומרת — קודמים למחותנים. והמחותנת צווחה: לא־כי! שמואל חתן הוא, ומי זה ראה חתן, שלא ישהה פסח אחד בבית המחותן?" נתערבו הגברים ופשרו: יחלוקו. סדר ראשון — בבית הורים, ושני — בבית המחותנים.

מחלוקת מעין זו נפלה היום גם בין ילדי הבתים: כל אחד מהם רצה ללכת עם סטיופי בעגלה אל התחנה הקרובה, לקבל שם את פני האורח, העתיד לבוא היום אחרי הצהרים ברכבת. סוף־סוף עלה כבוד זה בחלקי — ואני הייתי עומד ומצפה בעינים כלות ליציאת העגלה, העומדת זה כשעה רתומה, מוצעת ומוכנת בכל לפני שער החצר ואינה זזה בכל־זאת ממקומה. מעוכבת היא לסטיופי, שיושב עוד בחצר רכוב על־גבי חמור של נגרים ומפצל ומשפר בקרדום את המקלות הלבנים, ידות הרשות של פסח, למגרפות וליתוכים. רוצה אני לסייע לסטיופי בכל כחי ולקרב את הקץ, אבל אמי מושכתני משם להפיפת הראש והלבשת לבנים. יראה היא, שלא אתמהמה בדרך ואכנס ליום־טוב בגוף שאינו נקי.

שלא להפסיד זמן, מפקיר אני הפעם ברצון את ראשי לעריבת הרותחים ולמסרק הפגום ואת בשרי לכתונת המצוהצחת, הנוקשית, שמביאה עלי בצנתה הלבנה סמרמורת קלה, ובשעת־הכושר מנסה אני להשתדל בפני אמא, שתלבישני מיד — לא לכבודי, כמובן, אלא לכבוד האורח — גם את חליפת שאר בגדי החדשים, את הכובע, המעיל והמכנסים, והעיקר — את הנעלים המגוהצים. רוצה אני להראות בפני שמואל בכל הדרי. אבל אמי דוחה את השתדלותי בטענה נצחת, שהבגדים האלה יתלכלכו בדרך, ונוח לי ולהם שאלבשם אחר־כך, בחזירתי. על־כרחי אני מסתפק במועט ויוצא מיד מן הבית ביד רמה, משופר ומחודש למחצה, ככשהכתונת הנוקשית מכסכסת עלי וכשאני מרגיש כבר את חצי נועם החג מפעפע בעור בשרי ובעצמותי.

בפרוזדור נתקלתי באחותי, היושבת כבר על שרפרף וכותשת מצה במכתשת ובעלי של עץ גדולים ממנה פי שנים; ואחותי השניה, כמעט תינוקת, מרקדת את הכתוש בנפה זעירה, שחן פסח עליה, אל תוך סדין לבן. על־גבי מסרג עגול של נצרים, הוא „דף־המליחה", היו מונחים כבר העופות הרטושים, הם וקורקבניהם הכחולים ואשכלות חלמוניהם, עם הברבור השסוע באמצע, וצירם האדמדם שותת. אחי האמצעי רסק מרור במגררת, מעקם פרצופו ומתעטש. אצל הפתח בחדר־הבשול עמדה פאראשא לבושה נקיים, מקושטת בסינר ובמטפחת לבנים, ככלה בקשוריה, כולה כשרה לפסח, פניה המחוטטים הבהיקו, וסרקה בסכין פגומה, כשהיא מתזת קשקשים נוצצים, את עור־בשרו של דג שמן ומפרפר, המוכן לקלחת הנחושת שבצדו. מחדר־הבשול מפפנים עלה השאון הנעים של שחיקת סממנים ותבלין ושל האש המתלהטת בתנור המחודש וקדרות הרשות הלבינו פנים. אבא הכין חרוסת. אמא טבלה בגומא שבחצר מחרוזת ארוכה של כפות ומזלגות ממורטים. כלי־העץ, הספסלים והאצטבאות, החבית והדלי הלבן, עמדו כבר, שטופים ומודחים, איש על כנו ומלאו את תפקידם. מתוך גומא שניה שבחצר עדיין הבהבה השלהבת הקטנה של החמץ הנשרף ועשנה הקליל רטט באויר. ערב הפסח כבר נתן קולו וריחו בכל מקום. ואולם הפסח עצמו עודנו נעול בטרקלין מבפנים, בחדר המיוחד לו, ואין אמא מנחת להכנס אליו. שם הוא יושב ספון, כמלך במסיבו, מאחורי היריעה, ביקר כרים לבנים וכלי־זכוכית מזהירים ומתלחש עם אליהו הנביא. רק כשאמא פותחת רגע אחד את הדלת לצרכה, יש שהוא מציץ אלינו, הילדים, משם בעין אחת טובה, כרומז: הנני, ילדים.

כחצי שעה אחר בעור־חמץ משה סוף־סוף העגלה ממקומה ואני בתוכה. עתה ידעתי, כי נוסע אני, ובעוד שעתים אראה, איפוא, אם ירצה השם, את פני אחי, אותו ואת הצוצרתו...

בנטות העגלה אל הדרך העולה לתחנה רדפו אחרי והשיגוני שירות הפועלות העודרות בגנה. החזרתי את ראשי לאחורי, לצד השכונה שלנו: שני הבתים הלבנים, העליון והתחתון, עומדים חגורים באבנטיהם הכחולים ומביטים אחרי. שניהם כאילו מזהירים: אל תתמהמהו בדרך. ערב פסח!

הדרך בין הכפר והתחנה, אף־על־פי שנימוחה קצת מגשם הלילה, ומקומות־מקומות של טיט קלוש בה — רעה ביותר לא היתה. והסוסים רצו עליה כדרכם, ריצה מתונה. מן הכפר עד התחנה — המהלך בעגלה שתי שעות, וכן לחזרה. אם לא יעכבנו דבר, נשוב איפוא עם האורה, לפי החשבון, כשתי שעות ומחצה, או כשלש שעות לפני הערב, כלומר: בשעה שהכל בבית כבר יהא מוכן לפסח. אני מצייר לעצמי עד כמה תרבה השמחה בשוב העגלה עם שמואל. כל בני שני הבתים יתאספו ויצאו לקבלת־הפנים, וגם הכלה בתוכם...

הסוסים רצו בין שדות הרושים, רוץ וצלצל במצלותיהם; רוח קלה הבהבה על פני — ולבי טוב עלי מאד־מאד. הן ערב פסח שכן על כל העולם. בין העבים הקטנים ברקיע נתפנו רוחים גדולים, שבילי תכלת חדשה, תכלת של פסח. באויר הזך התנצחו זה עם זה גלים קטנים של חמימות מתוקה וצנה משיבת־נפש, ושתיהן טופחות על פני ועל ערפי לסירוגין טפיחות קלות. שלוליות־שלוליות של מים קבועות בתוך השדות כמראות־זכוכית, מהן חלקות, שתכלת הרקיע צופה משם בטהרתה, ומהן מרטטות רטט של צנה ונוצצות בקשקשי כסף וזהב, כעין הצלוחיות והכוסות של פסח. אפילו השיורים המלוכלכים של צבורי השלג הקטנים, שבצבצו לפרקים מתוך אחת הפחתים, לא פגמו את המראה. בעיני היו כשיורי המין נוקשה שנתכווצו מבושה בחורי עפר.

העגלה רצה, ואנו נכנסים ויוצאים משדה לחורשה ומחורשה לשדה. בינתים אני מסדר לי בלבי את סדר הימים של הפסח הבא. אכן גדולה תהי השמחה במעוננו בפסח הזה. יום־יום ושמחתו. ביום הראשון — יבואו המחותנים אלינו: יין, סופגניות, קנובקאות, אגוזים ומשחק באגוזים. ביום השני — נבוא אנחנו לבית המחותנים, ושוב יין, סופגניות, קנובקאות, אגוזים ומשחק באגוזים. במוצאי יום־טוב ראשון — יתאספו שוב הכל לביתנו. המחותנים יבואו, הכלה, ופסח־איצי ואשתו. הכל, הכל. שמואל ינגן בחצוצרה. הילדים ירקדו. ושוב יין וסופגניות וקנובקאות ואגוזים...

אודה ולא אבוש: יותר מששמחתי על אחי העתיד לבוא, שמחתי על ההצוצרה שתבוא עמו, והיא היא שזרזתני לצאת אל התחנה. מעודי לא ראיתי הצוצרה פנים אל פנים. ידעתיה רק על־פי צורתה בתמונה הפוטוגראפית בלבד, היא התמונה ששלח אלינו שמואל זמן מועט אחרי כניסתו ללהקת המנגנים ועתה היא תלויה בביתנו על הקיר סמוכה לכנור. מצויר הוא שם בבגדי־השרד והחצוצרה בידו. אכן חפץ נאוה ומשובח היא החצוצרה, ובעוד שעה קלה אזכה לראותה ואולי גם להשתמש בה. „אולי" זה בלבד מלא את לבי שמחה בלי מצרים, ולא יכולתי להתאפק, שלא להסיחה מיד לסטיופי, היושב מלפני וערפו אלי:

— הגידה־נא לי, סטיופי, — אומר אני אל הרכב, — הראית הצוצרה מימיך?

— וכי מה? — הסב הוא אלי את פרצופו בתמיהה.

— אי אתה יודע? שמואל יביא עמו הצוצרה! חצוצרה ממש, של נחושת!...

הבשורה הזאת לא הרעישתו, כנראה, כלל וכלל, מפני שהפך מיד, בלי ענות דבר, את פניו אל הסוסים והמיר לו כבתחילה, במנוחה שלמה.

„מה יבין זה! — מבטלו אני בלבי. — עם הדומה לחמור!" ומיד צרפתי אגרוף לאגרוף, דוגמת שפופרת, והתחלתי לתקוע ולהריע באויר העולם, כשאני מרקיד עצמי על מושבי לפי קצב התרועה. כנגדנו באו כמה קרונות של אכרים, השבים מן התחנה: עברה עלינו גם כרכרה קלה, מצלצלת אף היא במצלות סוסיה, ושני מיני פקידים, לבושי מדיהם, בתוכה — ואני הייתי מריע והולך ואיני הושש. רק סטיופי לבדו החזיר כמה פעמים את ראשו לאחוריו והביט אחרי הפקידים הבטה לרעה עד העלמם מן העין, כאילו לבו הגיד לו, שפגיעת שני ה„מלאכים" האלה אינה לטובה.

כשהגענו אל התחנה, מצאנו שם את שמואל, כשהוא עומד כבר בבגדי־הצבא על הדוכן של בית־הנתיבות, ומחכה לעגלתנו. כמה נתגשמו פניו! והיכן חתימת זקנו? קפצתי מן העגלה ורצתי לקראתו. שאילת שלום, נשיקות. סטיופי השקה את הסוסים והעביר אל העגלה את חפצי אחי. בקשתי בעיני בתוך החפצים את החצוצרה, ולא מצאתי בלתי־אם ארגז אחד גס וכבד, ושני לו, קטן ממנו ויפה, כעין נרתיק. הבינותי מיד, שהנרתיק הוא כלי מחזיק ברכה, ובכל־זאת, כדי לצאת מידי ספק, שאלתי עליו את אחי, מה הוא.

— זהו נרתיקו של ה„כלי", — ענני אחי.

ידי, שמשמשה בנרתיק, נרתעה כמעט לאחוריה מפני שם הכבוד הזה: הכלי! חפץ הייתי לבקש את אחי, שיראני את עצם הכלי מיד, ולא העזתי. נשאתי אליו את עיני בתחנונים. אחי כאילו הבין ללבי ואמר:

— עתה עלינו למהר הביתה. ערב פסח.

הדין עמו. עתה עלינו למהר הביתה. ערב פסח. ושלשתנו הזדרזנו ועלינו אל העגלה. הסוסים מהרו לרוץ בדרך שבאו מרוצה קלה ושמחה, רצים ומבשרים במצלותיהם: שמואל בא, שמואל בא! שמואל נכנס מיד עם סטיופי בשיחה שאין לה סוף על עסקי הכפר. זה שואל וזה משיב, ואני לבי לנרתיק ולמה שבתוכו. כמעט שנתיאשתי מלראות את גוף החצוצרה בדרך: סגורה ומסוגרת היא בנרתיק, באותו פסח בטרקלין;

אבל הקדוש־ברוך־הוא לא רצה, כנראה, לקפח שכר נסיעתי, ובעוד כברת ארץ לבוא אל הכפר, נתן בלב אחי מחשבה טובה, לבשר מרחוק בתרועת החצוצרה את דבר בואי. [illegible] ובידו אחי החצוצרה פתאום [illegible] נוצצת, מעשה חלילים־חלילים, שבזהרה הכתה מעט את עיני בסנורים. בעוד רגע — ומתחת אצבעות אחי [illegible] מבעבעים [illegible] יצורים. [illegible] גרון הנחושת בכל גבורתו ועל־פני מרחבי שדה, באויר [illegible] התפוצץ „מארש" אדיר [illegible]

בטיופי הרעיש שוט — והסוסים העירו אבר [illegible] ארץ. המצלות [illegible] שבצואריהם באיזו [illegible] רגע אחד מפני גבורת המארש [illegible] נתערבב, אבל [illegible] היו מבשרים ואומרים: שמואל בא, שמואל בא. האילנות שבצדי הדרכים רקדו לפנינו והרחיבו לנו דרך. השלוליות הצהילו כנגדנו פנים. הכל מריע ומבשר: שמואל בא, שמואל בא.

ובעוד העגלה שוטפת במרוצתה -- והנה הכרכרה ושני הפקידים שבתוכה באה שוב כנגדנו. אותה הכרכרה ואותם הפקידים, שפגעו בנו תחילה, בהליכתנו לתחנה. בגיעה כפולה זו — היתה בעיני כסימן רע, שיש לחוש לו. החצוצרה רעדה ביד שמואל וכמו הועם זהרה פתאום, ושמואל מהר והורידה לחיק העגלה וסוכך עליה במעילו. העגלה והכרכרה עברו זו על־פני זו בדפיון, [illegible] בשתיהן, כמו על־פי נבואת־לב אחת, [illegible] את ראשם לאחוריהם והביטו [illegible] השדרגית כמה רגעים...

בינתים עברה עגלתנו ברעם עמום וקצר, שנקטע מיד, על גשר קטן, נטוי על־פני חריץ, ונכנסה בתחום הכפר. במקום הזה קוינו למצוא אנשים משלנו יוצאים לקראתנו, כמו שהותנה עוד לפני הנסיעה, אבל לתמהוננו לא היה שם איש. אל הלב התגנבה דאגה. אחי תקע בחצוצרתו עוד תקיעה אחת אחרונה, בשפה רפה, והשיב את הכלי לנרתיקו. סטיופי עמד פתאום על רגליו, דפק את הסוסים בכל כח וירוצם ב„סערה". על פנינו חלפו בדפיון [illegible] בתי־אבנים [illegible] הכפר, הם וגדרותיהם הדהויות ו„שקציהם" היחפים והמלוכלכים, ששכבו בשלוליות והתעוררו לקול המצלות והשוט [illegible] הנשיא בעגלה.

והנה הבהיקו כנגדנו גם שני הבתים הלבנים שבראש הגבעה ושלמטה. לפני חצרנו נראית [illegible] של אנשים ונשים עומדת. אין אלה [illegible] האורח. אבל מדוע אין איש מהם [illegible] הדבר כולו מוקשה.

וסטיופי [illegible] עמד [illegible] רגלים, ומצליף שוט ביד רמה. באויר התפוצץ לרגעים קול השוט כשלפוחיות מתפקעות, והעגלה טסה וקרבה ברעש ובחפזון. הנה אני מכיר כבר את כל אחד מבני החבורה, בני בית המחותן, הגדולים עם הקטנים, פסח־

אין אישה [illegible] הנה גם [illegible] שם. [illegible] והנה גם זקן־הכפר [illegible] עומד הוא שם מן הצד [illegible] בידו וציץ הנחושת על [illegible] זה מה לו פה בשער [illegible] נראה שם איש...

מקץ רגע, כשעמדה [illegible] הנאספים נראו [illegible] באין אומר [illegible]

[illegible] יבוא

בסיפה

ספר

מאת

אברהם [illegible]

ג.

היניקי את זה... היניקיהו אחת או שתים!

אמרה לה פיטרובנה באותו הבוקר עם הנץ־החמה והקריבה [illegible] נשרפי פנים [illegible], מצומקים ומקומטים כפני תפוח צלוי, ומגוהכים מאד.

כשאמצה את הרך המחותל בפעם הראשונה אל שדה המלא והנמיש והרגישה את חום בשרו הענוג, נמלא לב ליזה הרגשת אושר לא־נודע. פניה קרנו בשחוק תמים, צנוע.

[illegible] היא! — קראה פיטרובנה באיתי [illegible] הקשה והיבש, שהיה ברור תמיד בהתרכב עם [illegible] אלו. — אל תשמחי אל גיל ככל הנשים, לא רבות תשתעשעי עמו...

[illegible] ברורות [illegible] את [illegible] התינוק הקטנות והחמות נגעו בשדה. רגע אחד [illegible] הפטומת מפיו, והוא מניע את ראשו הקטן ומבקש, ומבקש... וליזה מביטה בו ועיניה מתלהבות.

בגויה החלשה והמעונה התחיל הדם להתעורר ולהכות [illegible] המזמרת בקרבה.

שירת האב!

כשירדה ליזה ביום השלישי מעל המטה, הרגישה בהתחדשות בראשה, כשכורת יין, — ותצנח על הכסא, אשר אצל השלחן, ותשען בראשה על שתי כפות ידיה.

פיטרובנה הביטה עליה מרחוק מתוך סקרנות, הזינה מבטה בעיני [illegible] הארוכות, המפוזרות על כתפיה החשופות, [illegible] בגוון הערמוני לנוכח קרני השמש, המזדקרות [illegible] הזוגיות הקפיאות למטה והבהירות למעלה.

- נו, יפה. התעודדי, התחזקי, ועל־אודות התינוק צריך להשוב...

ליזה העיפה עליה את עיניה, השבה רגע ואמרה בקול רך ולוהש:

כן, צריך יהיה לחשוב

דבר המובן. על־אודות הילד לא נדברנו. את בעצמך, את בעצמך צריכה לכלכל דבר כראוי וכנכון.

יודעת אני.

יודעת — ואיככה לא תדעי? אין מה להתמהמה הרבה ולדון בזה. רק יום אחד או יומים — הרי גם אני לא עשירה אנכי. אשה זקנה אני, וזאת היא פרנסתי...

והזקנה יושבת תפושה במחשבות ופנטרה החד מתנועע, ונראה, כאילו היא יועצת מה בפיה.

— יודעת את, דוידובנה, מדברת אני כיפי זה... מה שאת מיניקה אותו, אינך עושה נבונה. מפנקת את אותו ביותר... שלא בטובתו... לא חלב־אם היא מנת־ [illegible] נו, אם יקר הוא לך כל־כך, קני לו בקבוק עם דד של גומי. בבית־המרקחת תמצאי... מוכרים שם... וגם זאת [illegible] בזהב! — אמרה הזקנה מתוך נענועי ראשה והוסיפה:

גם לי, גם לך ייטב... התביני?

יצאה אל התנור, פשפשה שם רגעים מעטים והגישה לליזה כוס תה חם: — שתי, דוידובנה, וחממי את קרביך, חממי... הכל קר, רפוי ומתמוטט בקרבך...

מבעד החלון הנמוך נשקף יום אפור בשלהי נובמ־ [illegible] המעזיבה הגדולה, הלבין שלג רך, שנפל בליקה. עצב [illegible] בדמעות, הפורצות מעיניה. מן המטה הגיעה לאזניה המית התינוק. הבהינה על קשי יגונה, קמה ומהרה אליו ברגלים כושלות.

למחר יצאה ליזה העירה לבקש עבודה. זה מכבר הלכו ופחתו שעוריה, שהיו לה בבתי אנשים אמידים, — הללו מאנו למסור לידה את חנוך בניהם ובנותיהם משום שהיתה מן ה„אדומים", והללו, שנשתיירו לה, מכיון שהרגישו ב„מצבה", פטרוה גם הם. כל הימים האחרונים היתה חיה בחסדה של מאריה דמיטריובנה, שהכינה את [illegible] אל הגימנאזיום, ובשכר זה התגוררה בביתה ואכלה לחם על שלחנה.

ליזה החליטה לקבל על עצמה איזו עבודה שהיא, ובלבד שתמצא בני־אדם, אשר יאספוה אל ביתם עם הילד. כל היום סבבה ברחובות העיר, דפקה על דלתות רבות — ואת מבוקשה לא מצאה.

- עם ילד... אפילו אם תוסיפי לנו את מכיסך — לא נוכל לקבלך. — תשובה זו וכדומה לה שמעה כמעט בכל מקום.

רק באחד הבתים נאות זקן אחד קרח לתת לה עבודה. אולם מיד הכירה בדבריו ובמבטי עיניו של זה, שלא העבודה העיקר אצלו. פניה אדמו מכעס ובושה, ומבלי דבר דבר פנתה ויצאה את הבית. וישעות רבות אחר־כך היה לבה מתעטף בקרבה בחרדה אימת לזכר עיניו הקטנות והמחייכות של אותו זקן.

כל היום תעתה ברחובות העיר הגדולה. השמים אשר מעליה היו עכורים, דלוחים. שלג רך וטחוב נפל ארצה. רגליה עיפו וכבדו. הטחב חדר לכל אבריה, וכחותיה הולכים וכלים. כבר הודלקו הפנסים, הלילה כבר בא, והיא עדיין הולכת ובוססת בטיט־חוצות. הולכת היא באין שום מטרה לנגדה, כאילו שכחה אחרי מה ולמה יצאה. שויון־נפש תקף אותה. לבבה ריק ומחה שומם. אין כל מחשבה, אין כל הרהור.

האיר לנגדה חלון של חנות קטנה אחת. בני־אדם נכנסים ויוצאים. הדירת חורקת, בסובבה על צירה. עמדה והביטה בחלון הקטן. מתנועעים שם צללי אשה יוצקת דבר־מה מבקבוק אחד למשנהו, ובזוית עומד בן־אדם [illegible] הפנס ממול החנות, צנחה עליו וישבה.

תקפו עליה זכרונות והרהורים מטושטשים.

שם, בעיירתה... לאביה היתה חנות כזו. והיא רואה אותו, את אביה — הנה דמות־דיוקנו, והנה פניו [illegible] הגדולות, ההוזות... פילוסוף היה אביה. כך קראו אותו בעיירה: „רוח הפילוסוף".

ורואה היא אותו יושב כפוף, מעיין בבין ספר עתיק, מכורכב־עלים. כולו שקוע בו, ראשו ורובו. והנה הדלת נפתחת [illegible] הספר, מביט ותוהה, משתוממים על הקונה — זוכר מה... והוא קם בלי חמדה ממקומו, מודד, שוקל, נותן [illegible] וחוזר שוב אל ספרו...

ורואה היא את אביה בבוקר השכם. עוד חושך בחוץ, זה אך קרא התרנגול הראשון — והוא יושב על הספרים הרבים, המגובבים בלי סדר זה על־גבי זה, פותח את האחד ומעיין בו, פותח את השני ומדפדף. ופניו רצינים, מרוכזים. גליונות הרבה מונחים לפניו, וסמוך להם — קסת ועט. והוא מבקש, מחפש בספרים הרבים... והנה קרנו הפנים, העינים דולקות, מזהירות, ומין גיל פנימי מישתקף מהן — הוא מצא... הוא מצא... הכל מחוור, הכל ברור...

אביה כותב ספר.

ואביה זה רצה „לעשות ממנה דבר גדול". כך היה אומר, והיה מוסיף: „חבל, שלא נולדה זכר. אילו ניתנו לזכר כשרונות מצוינים כאלה, ודאי שהיה מחזיר את העולם לתוהו־ובוהו!"...

וכמה אהב אותה, כמה התפאר בה! וכמה גדלה שמחתו, כאשר עלה בידו, אחרי הרפתקאות רבות, להכניסה אל הגימנאזיה!

יחידה היתה לו, אין לו זולתה לא בן ולא בת.

ואז באו ימים, והיא התחילה אומנם „להחזיר את העולם לתוהו ובוהו", אך לא ברצון אביה ולא לפי השגתו. היא נבהלה בזרם הכביר, השוטף, ואביה רק פשט זרועותיו ועמד לפניו פני נדהם ואובד־עצות...

והזרם הכביר הביאה עד הלום — עד אותו הלילה...

והיא זוכרת את הבוקר ממחרת הלילה ההוא.

רטט עובר בכל גופה. באותו הבוקר, אחרי ליל שכרון ומצוי כוס ההוללות עד תומה, נתקבלה הטלגראמה על־דבר מות אביה.

ובאפלת הערב יושבת היא על הספסל, ליד הפנס, ומתאמצת להעלות מתוך ערפיליות הכאב החושך פרטים־פרטים: הנרות הגדולות, הגרים הרהבים, ומרת בדורים ובתולות, צהוב־עיניים פרוע, כולו טיפפת מעל לגוים... והנה פניו השוחקות, לשפתיו החימרית, הדורבנית, נשימתו הלוהטת וידי הגדולה, ההורה, החמה, המכניעה וכובשת הכל...

ובאותה שעה אפשר שנגסס אביה.

— —

נגעה שוב במתכוון בשלג שנפל על הכפכה, התעוררה וקמה.

הלכה שוב והלכת בחנות שממירה, השרידי מבקר־זוית ברחוב עגלון וכיכר, עברה על פני צללי בני־אדם.

והיא עומדת תוהה. עולה במהר לבריכה נהיין, נהיין, איזה רעיון עיקרי, המתבהר ומטשטש חליפות ואין היא יכולה להתרכז בו, להתפשר.

התינוק... נזכרה בו!

הוא לבד שם... בבוקר השכם עזבה אותו. לא אכל. רעב הוא, בנה... בנה...

אל אלהים וחנון!

להעלות בעיניה המטה הגדולה המזוהמת בביתה של פיטרובנה, המטרית. במטלית זו מדיתה ילדה, שלכה לו גלמוד ונעזב לחסדי הנפשים, הומה... והיא שכחה אותו!

הלא אם היא!

דאוויד שלה, בנה וברת־בטנה...

דוד ולא דאוויד... שם אביה דוד היה. רב דוד צדיקוב. מגזע קדושים הם. אחד מאבותיה הקדמונים מת על קידוש־השם. רבקה היא במשפחתם מדורי־דורות.

לא, לא יקרא שמו דוד... אל יחולל שם אביה בשמו של... הממזר הזה!

ממזר?... כמה מגונה מלה זו, כמה אכזריות בה! במה אשם הוא, זה הפעוט הרך, היקר, הנחמד, הנקי והטהור, בנה וברת־בטנה, בן־אונה?...

אוי לאם!... מתחילה היא לחשוב יהודית... אוי ואבוי לאם!... כל היום לא אכל דודל שלה... דוידוניו...

דוידוניו... דוידוידוניו... מה נעימה היא השפה! והיא כמעט ששכחה את שפת אמה. לא דברה בה זה ימים רבים!

— דוידוניו שלי, רעב אתה?... רעב, עולל־טפוחי... הנה הולכת אמך אליך... אמך הרעה... הרעה... ששכחה את דוידוניו שלה...

והיא רצה והלכה — הלך היא בכל שארית כחותיה, בכל מאמצי לגרות הרפיות והכשרות, ולבה הומה, לבה בוכה בקרבה: „דוידוניו הקטן הרעב, עולל התמימה, בני ובן־בטני"...

בפתח נתקלה בפיטרובנה — זו עמדה בפתח כולה נסערת, והיא אוחזת בשתי ידיה הבריכה הטמון מתחת למטפחתה הגדולה.

כמו פאניקה פיטרובנה לא׳

הסי, הסי, יפתי...

נתק הבריכה בלב ליזה: התינוק!

פיטרובנה הקישה בהשאי על לבה: כאן, כאן הוא!

רחמתיך, דווידובנה. ענוגה את. לא משתנה. לא כפרית. לא לך עבודה כזאת. גם ירחמתיו. בעצמי אישארו. אנידהו באחד המרתפים הטובים אף צפור לא תצפצף.

ליזה ידעה הספר ליזה את הדבר בשתי ידיה והקדילה ליפות איתה אהרנית. פיטרובנה העיפה על־שתי עיניה האפורות, התבוננה אליה רגע, ובקול חנון לחשה: „נו, נוחא, נוחא... אמרתי — לטובתך אעשה זאת"... ופניה המקומטים הוארו באור חם:

אם, אם... גם היא, מיכת השמים, הולכת אם...

ליזה נטלה את הילד על זרועותיה, התנפלה עליו באין־אונים על המטה, ובוכים ליבה, ממהרת, הרצה לו שדה, בשעונה זוגות הדמעות בזו אחר זו.

מיצירת את, עליזאביטה דווידובנה, — אינני יודעת בעצמי מפני מה אהבתיך כל־כך... למן השעה הראשונה, שראיתיך... — פטפטה הזקנה, בערכה את השלחן, — עכשיו... ראינא... רעיון טוב עלה בלבי... דיך... די להניק אותו!... אח, מפנקת את אותו... נזכרתי, עליזאביטה דווידובנה, בסוחר זקן אחד ואשתו. לא רחוק מזה ביתם, ומפתן גבוה לו... עשירים הם וערירים... באחד הלילות אניחהו על המפתן, ובצל אתחבא לי ואלך... אף צפור לא תצפצף...

נגשה אל ליזה ודגדגה אותה מתחת לזרועה.

נו, בואי. הנה השלחן ערוך. כל היום, בידוע, לא אכלת... יש שם בתנור כרוב מטוגן בחלב, גם דייסה השארתי לך וחלב מעט... קומי, יפתי, ותאכלי...

נפלה ליזה על צואר הזקנה, נישקה לה ובכיה ומדברת דבור השיח, מרה. דבריה יצאו חליפות, מבולהים ומרוטעים מפיה מדברת ובוכה...

יצאה מדעתה! נו... הרגעי, ערמה, הרגעי...

(סוף יבוא)

אֲנַחְנוּ וּשְׁכֵנֵינוּ

מאת

א י ת מ ר ב ן ־ א ב ״ י.

ד.

זו היא, איפוא, ע ר ב הגדולה והמרווחה, היפה והעשירה, ובצדק קראו לה הרומאים לפנים בשם Arabia Felix, ערב המבורכה. אכן, יש אומרים, כי שם זה לא ניתן לכל הצי־האי הערבי, אלא לחלקו היותר פורה, הלא היא תימן, ואולם על צד האמת — כי ערב כולה תוכל להחשב במדינה, שעברה היה מזהיר ושעתידה עוד יפליא את העולם. הנה, למשל, נתגלו בשנים האחרונות מקורות של נפט לאורך ים־סוף המזרחי ממפרץ עציון־גבר ועד לחצרמות, ודעתם של יודעי־דבר נוטה להחליט, כי אדמת ערב היא אולי הטבעת המרכזית של הבריח־נפט שבין הים־התיכון ומפרציו ובין האוקינוס ההודי ומפרציו. וועדת־חקירה אנגלית, שגם ערביים [illegible] משתתפים בה, כבר יצאה מטעמים למזרחה של ערב, [illegible] כדי למצוא [illegible] שמן־אדמה גם בה, ולהשלים בזה את השלשלת, המתחילה [illegible] הנמשכת עד [illegible] ארמיניה, ארם־נהרים ופרס והגומרת בהודו ובסין, ואפשר לשער, מה עצומה תהיה אז השפעתה של הרושת הנפט על הממלכה הערבית ועתידה המסחרי.

הכרה זו הולכת וכובשת לה מקום יותר ויותר בחוגי הערביים המתקדמים, ש פ י י ז א ל הוא מנהיגם. ערביים אלה מבינים היטב, כי אכיר [illegible] יחוור [illegible] השגיאה הגסה אשר נפלו בה [illegible] אדיריהם מאתמול ולהלום את החלום „ערב יותר גדולה”, הכוללת את רובה של הממלכה העותומנית. אדירים מלהבי ה„ערביים הגדולים” הכריזו בראשית המלחמה העולמית, כי, מלבד דמשק ובגדד, גם בירות, חלב, מוסול, ענתב, אורפא (ארם־צובא), דיארבקר, אלכסנדרתה (אלכסנדריה הקטנה) ועוד ערים רבות אחרות, שרובן הן טורקיות, ארמיניות או ערביות־נוצריות, שייכות כולן להצי־האי הערבי. ולא זו בלבד, אלא שמנהיגים ערביים אחדים, בארץ־ישראל, כמוהו כארם־נהרים, כ ה ו ר ־ א ר ד י , כ ע ו ר א פ נ ד י, ה ס י ן א ל ה ו ס י נ י, המשורר נ ש ש י ב י ודומיהם, טענו והזרו וטענו, כי מרכז־הכובד של הערביות צריך לעבור מ„מכה המתה” אל אחת מארבע ערים אלו — ירושלים, דמשק, חלב או בגדד, ומרביתם בכרו את דמשק על־פני כולן, מפני שהיא היותר קרובה אל ים־התיכון ואל העולם הנאור על־ידי הנמל הכרמלי הנפלא ח י פ ה, המקושר אליה מכבר במסילת־ברזל מתוקנה.

לאשרה של ערב הנכחית, לא האריכה ממשלתם של מנהיגים אלה, ועל מקומם באו מלך חגאז, ח ו ס י ן ע ל י, ומתרכב פ י י א ל. בהושם הבריא הבן הבינו, כי החלומה המופלג של טורקיה — חלום השתלטות על־פני שטחים נרחבים ונכריים לה בעיקרם — הוא שהביא אותה לידי חורבן ורתפוררות. אלמלי הסתפקו הטורקים בממלכה אשר היה [illegible] שטחים לבד נכרית מטורקיה האירופאית מאדריאנופול ועד קושטה ורובה של אנאטוליה [illegible] ועד [illegible] כי אז לא נכבשה ברבית שאר עמי הממלכה שנאה עצורה להשלטון הטורקי ולכל פקידיו, וטורקיה יכולה היתה להשאר, לפחות בחיצוניותה, ממלכה אדירה עותומנית (ולא טורקית!). הטורקים בחרו בשיטת ה„זוריות הגרמנית”, ויאזרו את כל כחם ל ט ר ק את המדינה ועמיה הרבים, ומתוך [illegible] עד [illegible] לערביים להזהר משגיאה מדינית זו.

עלי ופייזאל יודעים למדי, כי אם עלה הדבר בידם להניף את דגלה של ערב במכה, במדינה ובדמשק, חייבים הם להכיר טובה על הצלחה זו לאנגליה ולצבאה. יודעים הם גם־כן, כי אנגליה צריכה להבטיח את עמדתה במזרח הקרוב, ולכי בטחון זה מוכרח הוא להוסד על אותן שתים [illegible] המצרים, ארץ־ישראל וארם־נהרים. יודעים הם עוד, כי סוריה הצפונית, למן צידון ועד לאלכסנדרתה, לא בלבד שהיא [illegible] אלא [illegible] תובעת [illegible] זה דורות ודורות. יודעים הם לבסוף, כי היהודים אינם [illegible] אלא עם שנתאחד שוב בארצו וששום כח בעולם לא יזיזו עוד מעליה. בפני כל הטעמים האלה החליטו גם עלי וגם פייזאל לאחוז בדרך הדשה בשאיפותיהם הלאומיות ולדרוש מאת אנגליה, צרפת ואיטליה לא את „ערב היותר גדולה”, אלא את „ערב האפשרית”, שידים אמונות ולבבות נאמנים יחזירוה למדרגת „ערב המבורכה”.

[illegible] עוד [illegible] גם [illegible] דבר זכויותיהם של הערביים בעיר זו או אחרת. לפני שבועות אחדים הודיעונו כאן העתונים, כי פייזאל הצהיר בפני הילו ובפני סופרי העתונים המצריים, ש ה ל ב היא היא אשר תהיה לבירת ערב מחר. עתונים ערביים־אמריקאים מקיים, כי ארם־נהרים תבקש להספח אל הממלכה הערבית, ואפילו ירושלים, יפו, עציון־גבר ועדי הגלעד נזכרות לעתים קרובות כערים ערביות לכל פרטיהן. אבל, כל אלה אינן אלא שמועות בעלמא. [illegible] בעיקר הדבר, הוחלט כבר הכל בין אנגליה, איטליה, צרפת וערב עצמה, ובמועצת־השלום תסכים ערב להניח את שאלת גבולותיה לעתיד לבוא בידי משחרריה האנגלים.

אין אני רוצה להכנס כאן בוכוחים על־אודות הגבולים האלה. לא זה המקום ולא עכשיו הוא הזמן לכך. כל עין פקוחה ומוח בריא יכולו לדעת, מה היא ה־Conditio sine qua non של אנגליה בכל הענינים האלה, ועמנו, אשר קבל מידיה של בריטניה הגדולה את פתשגן הדרור העברי בארץ־ישראל, יודע לנכון, כי בשאלת עתידה של ארצנו וגבולותיה מגמתה של אנגליה מתאימה למגמתנו אנו. הציוניות קבעה את מקומה אל שמש המזרח, ודגלנו לא יפקד יותר בריוח העברי שבין הלבנון, ארמיניה וערב.

הנה על שום מה רשאים אנו לראות מראש, מה יהיה יחוסנו לשכנינו הבאים — ללבנונים בצפון, להארמינים במזרח הצפוני ולהערביים בדרום. הנה על שום מה יכולים אנו אפילו לקבוע מעכשיו את ראשי הפרקים של תכנית עבודתנו ביחסנו לשכנינו כולם, וביחוד להדרומיים.

כי אין ספק בדבר, שממלכת ערב תפנה אלינו בבקשת עזרה. לא עזרה חמרית בלבד, אלא ואולי דוקא — עזרה מוסרית ורוחנית. להערביים יש קרקע לרוב. אילו החליטה הממשלה הערבית לחלק את כל אדמת ערב בין התושבים הישנים, כי אז עלה בגורלו של כל ערבי, כזקן, כבחור וכילד, לא פחות מפרסא מרובעת. ואולם, מה תועלת בקרקע, אם אין הידים לעבדה, אם אין המים להשקותה, אם אין הזהב להעשירה והמוחות לשכללה?

את הידים לעבדה — לא אנחנו נתן להם. אין אנו צריכים, אף אין אנו רוצים, לשלוח לערב את אכרינו ואת פועלינו. כל מטרתה של הציוניות הלא היא לרכז את כחותינו אלה בארצנו, שאם לא כן — למה נוציאם מן הגולה? ערב, עם כל יפיה המזרחי ועם כל קירובה האדמתי, אינה לנו סוף־סוף אלא גולה גם היא. שום חברה מחברותינו, שום ממשלה מממשלותינו לא תרצה לרכוש אחוזות בערב או להנציח באיזה דרך מהדרכים. את זאת יודעים הערביים מתוך שיחותינו אתם לפני המלחמה ומתוך שיחות מנהיגיהם עם מנהיגינו בירושלים למיום ההכרזה האנגלית.

ידים, איפוא, תנתנה להם מתוך בני־גזעם, הערביים שבארצנו. מכה תהיה בקרוב לאבן־שואבת, לכל ערבי. ערבי ישאף להיות מסביב למלכו, לשריו, למוסדותיו הלאומיים. הממשלה הערבית, שתצטרך לאיתן הידים, מנוע לא תמנע מהן משכורת יפה והבטחות מזהירות. לא ירחק ברבות תיוצר רק בחברים היותר ישנים של הצי־ האי, אלא בכל יצאן, בתים ומדרשות, זרע לכסף, לכל אלה נעזור אנחנו ככל אשר תהיה לאל ידנו. הדירה לא מרצית המעררים הגירה ערבית מארץ־ישראל לערב, פן יאשימונו אויבינו ברצון נסתר להרחיק מתוכנו את הפלחים והעירונים המושלמים. אבל, בכל פעם שערבי מהערביים יקבל מצד ממשלתו הזמנה להשתקע בערב, העזר נעזור לו אנחנו, תמורת עזיבתו את נחלתו, די בכף ידי אמצעים אחרים, כדי לרכוש בארצו החדשה פי עשרה ממה שהיה לו באדמתו הקודמת. שהרי — בערב האדמה זולה כל־כך, שנקל יהיה לנו לקנות לכל מהגר ערבי אחוזות נרחבות ופוריות. באופן זה נצליח לעשות שני דברים בבת־אחת — נפחית את ערביותה של מדינתנו ונגדיל את ערכה של ערב עצמה. כי ערבי מארץ־ישראל, אשר יבוא לערב להתישב בה, ירבה את נכסיה ויכניס לתוכה תרבות יותר עליונה, מפני שהערבי הארץ־ישראלי או הארם־נהרימי נעלה הוא עדיין על הערבי הבדואי של מרכז ערב, ואפילו על הערבי יושב הסביבות אשר למכה ומדינה.

ואולם — עיקר עזרתנו לממלכת ערב יתבטא בעזרה החמרית, בכספים ובעבודה שכלית. ערב היא קרקע בתולה בכל ארץ. אין לה דרכים ומסילות, אין לה מחנכים וחנויות, אין לה משרדים ופקידויות. אפילו במצרים שעמדה תחת שלטון אנגליה שלשים שנה, לא הצליחו הערביים ליצור שם הנהגה לאומית, והאחת אשר נסו להקים בקהירה, בכספים של מיליון שקל, קראה שמיטה בחודש הששי להוסדה, מפני שכל הכספים הורקו לכיסיהם של מנהליה ופקידיה.

והנה, מי כמונו יוכל להשאיל לה, לממלכה הערבית, מהנדסים ואדריכלים, ממונאים וסוחרים, וכיוצא בהם? הדגשתי את מלת „להשאיל“, כי אמנם זה יהיה הצד הנאה שבתמיכתנו: לא לשם נצול ורוחה, לא לשם פניות עצמיות נבוא אל אחינו הערביים, כי־אם לשם אחוה ושלום, לשם חיי שכנים, שדברי־הימים והצדק העולמי יכריחום לחיות אתנו זה בצד זה מכאן ולהבא.

רק על־ידי יחס הדדי שכזה, רק על־ידי ותורים משני הצדדים, רק על־ידי קרבנות שלהם ושלנו נגיע למטרתנו המשותפת - חירות שני עמינו ואחדותנו הגזעית. ערב תפסיד אולי קצת מחלום גדולתה, בוותרה על ארץ־ישראל שמצידון ועד עציון־גבר, אך לעומת זה מה רב יהיה הריוח אשר תרויח משכנותנו החיה והפעילה בכל מקצועות העבודה והחיים; על הריוח התרבותי אין, כמדומני, כל צורך לדבר.

אמת זו כל־כך מבהיקה היא לעינים, שגם העורים שבערביים יראוה, ובזה לא נתכוונתי אל הערביים המושלמים, אשר ראוה והבינוה מכבר, אלא גם לערביים הנוצרים.

ואולם על אלה ועל הארמינים — בפעם אחרת.

גְּאֻלַּת בָּבֶל וְהַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה לָבוֹא

מאת

ד"ר נחום סלושץ.

ב.

בין שעבוד לגאולה.

מימי כבושי מלכי אשור נפזרו בני ישראל ויהודה לכל ארצות תבל, שהיו ידועות לקדמונים. עוד בימים הרחוקים ההם לא היתה ארץ, שאליה לא הגיעו נדחי ישראל. המעשה המסופר ביונה, אשר שכר אניה וברח תרשישה, אינו אלא משל אחד מני אלף, לקוח מחיי יומם. יושבי ארץ־ישראל בקשו להם מפלט משבט המושל ומצער עריהם, במדינות־הים הרחוקות. הפליטים הרחיקו בסביבות ים־התיכון עד תרשיש (מערב), פול (אפריקה), לוד (אסיה הקטנה) ויון — „האיים הרחוקים“. מהם באו כשבויי־צבא, אחרים — כעבדים שנמכרו על־ידי הצורים, רבים — כסוחרים וכנענים (עיין ישעיה ועובדיה). ביחוד רבו פליטי ישראל במצרים ובארצות התרייית בה, כבוש, לוב וחופי לוביה.

ואילו רוב בני הגולה נמצא בארצות אשר מצפון לארם־נהרים. רובם היו מבני עשרת השבטים, אשר הגלו מלכי אשור לערי אשור, אררט ומדי. לא פה המקום להאריך בדבר הטעות, שטעו קוראי־ההיסטוריה, בהחליטם לאמר, כי עשרת השבטים נטמעו כולם בקרב העמים שביניהם; וגם זאת לדעת, כי עוד זמן רב לפני החורבן ירושלים הגלו מלכי אשור את רוב תושבי ערי יהודה (סנחריב מתפאר בכתובת־היתדות כי בימי המצור על ירושלים הגלה יותר ממאתים אלף שבויים מיהודה). את עקבות הגולים האלה נוכל להרגיש ולמצוא באותן הארצות למן ימי קדם ועד שנות המאה השתים־עשרה, שבהן עוד פגש ר' בנימין מטודילה יהודים חפשים או רחוקים מדעת התורה באסיה התיכונה, בארמיניה, ואפילו בערב.

הנביאים, אשר צפו לגאולה, לא הסיחו את דעתם אף לרגע מכל הגליות האלה. הם האמינו, כי יבוא יום ו„עץ יוסף" ישוב להתאחד עם „עץ יהודה", ובשרו את בוא היום הגדול, אשר בו יתקבצו „האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים" ויבואו לקחת חלק בהתחדשות האומה וחיי הדת בעיר־הקודש בירושלים. בעצם ימי החורבן, שבהם נהרס המרכז המדיני והרוחני והגולים נואשו מתקוה באמרם: „אבדה תקותנו נגזרנו לנו", היה יחזקאל נביא הגולה את חזון תחית המתים, אשר הנביא לתפח חיים חדשים בעצמות היבשות, עד אשר ישובו יחיו לעם.

ואולם בעיני הנביאים, אשר האמינו, כי יתרון הדור בבל הוא [illegible] גם בעיני שארית ישראל, אף הפאטריוטים „אבלי ציון" אשר בתקופת הגולה — היו כל הנבואות האלה וכל היעודים, העוסקים בכלל האומה, כעין „הלכתא למשיחא" בלבד. הם ידעו, כי רוב בני הגולה אשר במדינות־הים רחוקים מדעת את התורה ומהכרה לאומית ברורה. אפילו „עם הארץ", אשר נשאר בכפרים בארץ־ישראל, לא עמד טעמו היהודי בו, כמו שנראה זאת ברור מהמאורעות בימי זרובבל ונחמיה.

לעומת זאת נחשבו בני הגולה אשר על נהרות בבל לב האומה, ליסוד מיסד לשארית הפליטה, לגרעין הבריא האמתי, העתיד לשמש מרכז לשאיפות התחיה של הגולים באשר הם שם. תלמידי הנביאים נשארו בזה נאמנים לשיטתם: כשם שדי היה בשבעת אלפים מישראל, אשר לא כרעו לבעל [illegible] את הדעת המיוחדת לעם ה', וכשם ש[illegible] הנשאר בציון, אשר [illegible] באחרית בימי [illegible], כך לא יבצר גם מבני הגולה אשר [illegible] לשיבת ציון ולבנין הריסות האומה.

ואף אמנם נעלה היה המצב הרוחני של הגולים אשר ישבו בבבל ממצבם של שאר קבוצי הגולים, ואם נתבונן את התנאים המדיניים, אשר שררו בבית־[illegible] ההיא, נראה, כי היתה [illegible] לצפית „[illegible]", בדברי ירמיהו הנביא.

בבל החדשה, זאת העיר הגדולה, אשר שם נבוכדנאצר [illegible] את גבורותיו. לא היתה עיר פשוטה [illegible], כי אם מדינה שלמה, הבנויה מיושב מעירונים ומאכרים גם יחד. היא השתרעה לאורך שני עברי הפרת: מן העבר האחד מצודת־המלך, מקדש־בל הגדול ומרכז הכשדים, ומעבר הנהר השני ישבו המוני הגולים, כל אומה ואומה ברובע מיוחד לה, ועבדו את אדמתה או עסקו במלאכות ובענפי הרכוש־המעשה, המיוחדים להם בארצות מושבותיהם לפנים. כה ישבו הצורים ברובע מיוחד על שפת הנהר ועסקו במסחר, בצידי־דגים ובעשית גלומי־בד צבעים שונים, אשר בהם היה כחם יפה. הגולים אשר עסקו בעבודת אדמה ישבו בשדותיהם ועבדו את האדמה [illegible] „[illegible]". [illegible] בבל חפר תעלות רבות (בתנ"ך נקראו בשם „נהרות"), אשר בהן היו האניות מעבירות את יבול האדמה וכל תוצאות העבודה ובמימיהן היו משקים את השדות והכרמים.

הסופרים הקדמונים מספרים, כי מדת היקפה של חומת בבל הגיעה עד מאתים פרסא (ויש שפוחתים מדתה עד חמש וששים פרסא) — ולפי זה היתה בבל באמת מדינה שלמה, רבת עם ועבודה. בתוך האספסוף של העמים השונים, אשר הגלה נבוכדנצר בבלה, ישבו גם גולי יהודה, שהגלו עם יהויכין, ואליהם נוספו בימי החורבן השבויים האחרונים.

חלק־העיר הזה נבדל מהגולים, אשר נפזרו למקומות אחרים, בזה, שפה נכללו באיכות היחס, בכשרון־המעשה וההכרה הישראלית. רובם היו כורמים וגננים. ובהתיישבם בגולה, נטעו גנים, אשר השקו אותם נהרות בבל. רבם ישבו על שפת התעלות, מהן נהר כבר, תל־אביב, בית־אדן וכו'; רבים מהם היו סוחרים, כצירים (כמו שנוכחנו מכתובת־היתדות, שנמצאו בבבל); רבים אחרים היו מ„החרש והמסגר", בנאים וחכמי־חרשים, אשר עבדו את עבודת המלך לתבנית שבנה על המבצר; אבל ביחוד נמצאו ביניהם רבים מבחירי האומה לבאי כחה הלאומי והתרבותי: באלה הם הזקנים, הכהנים, הסופרים ותופשי־התורה וגם נביאים. מלבד זאת נלקחו להיכל המלכות צעירים מזרע־המלוכה ומרום־העם, מהם היו לשרים ולסריסים (עיקר הספור בדניאל מקוים על־פי פסוקים רבים בישעיהו). ועל כולם היה היפה רגש־הכבוד, אשר הרגישו בני הגולה למלך הצעיר יהויכין, [illegible] כסא דוד האחרון [illegible] האומה [illegible]. הוא יהויכין המעונה בבית־הכלא, אשר אותו לקח הנביא למשל [illegible], בדברו על סבלות עבד ה'. הוא היה סמל כל האומה השבויה כולה — ובו ובבניו נתרכזו רגשותיה היותר קדושים.

בקיבוץ זה השתתפו כל המפלגות העירוניות: באות כח התורה, כשרון־המעשה והיחס הרוחני [illegible] אבל נפקד בו מקומה של מפלגה אחת, והיא הכת הצבאית. לא לבד שלא מצאנו שום זכר לאנשי־צבא יהודים בבבל, אלא שיודעים אנו, כי אנשי־החיל והשרים היהודים לא נכנעו מעולם לפני האויב ונלחמו בו עד טפת הדם האחרונה. אפילו אחרי שנחרבה ירושלים, בהרי שדי

החיילים וכמה מזרע המלוכה להרחיק נדוד למצרים ולהשכיר את עצמם לפרעה, בתקותם, כי בעזרתו ישובו לארץ יהודה, אך את הופעתם וכבודם לאדלים לא נסתרו בבחינה ידועה היו בני מפלגת הצבא שאחרי החורבן דומים לקנאים בזמן בית שני, אשר תמו לגוע בארץ או הרחיקו נדוד לעורר רוח מרד בקרב יהודי מצרים, קירינא וכוש -- וכה נלחמו עד צאת נפשם, מבלי קבל עליהם את עבודת רומי.

בתנאים כאלה היתה המושבה היהודית אשר על נהרות בבל למרכז של שלום ועבודה שוקטה, מבלי אשר עלה על תושביה רוח המושל או תשוקה „לעלות בחומה" היראים את דבר ה' הוסיפו להאמין ביעוד הרוחני של האומה ובסוף הכבוד הלאומי העתיד לבוא, ויחכו לימים טובים מאלה. והאחרים, אשר שפרה עליהם נחלתם החומרית, הוסיפו ללכת בשרירות־לבם ויתכתפר בדוי טובה ומנוחה, אשר מצאו בארץ נכריה.

עוד הנביא ירמיהו, אשר היתה עיני הרעד בפאטריוטי ירושלים, הבוטחים בכחם או בכח אדירים נכרים, המשה את יהודי אל גויי מצרים, שם את כל תקותו בגולה אשר בבבל. הוא הבטיח להם, „כי לפי מלאות לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם — — — להשיב אתכם אל המקום הזה". הוא נחם אותם בשם ה': „כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם, נאום ה', מחשבות שלום ולא לרעה, לתת לכם אחרית ותקוה. וקראתם אותי והלכתם והתפללתם אלי, ושמעתי אליכם".

יחזקאל, נביא הגולה, עוד הרחיק ללכת מנביא החורבן: הוא לא חשב כלל את בני ישראל אשר ביתר הארצות, מחוץ לגלות בבל, תם על הפליטה אשר בירושלים נבא אבדון וכליון חרוץ. יחזקאל לא רבה שהות את החזון נצחון הדת, העתיד להחיות את העצמות היבשות אשר בבקעת בבל. כי־אם גם הורה דרכם תורה חדשה: כי פטורים הם מעונש אבותיהם ומאחריות על חטאי בני עמם האחרים באשר הם די להם שישובו מדרכיהם, יהיו יושבי הגולה לעם נושע בה'.

על־פי הדעה הזאת התרגלו גולי־בבל לראות את עצמם כאילו הם יורשי האומה היחידים, זרע יעקב ועם ה' האמתי.

ככה היתה הגולה אשר בבבל למרכז השאיפה הגאולה והרצון הלאומי. הכהנים היו מורים לעם את דבר ה', מהם יצאו תופשי התורה והסופרים, הקווים (בני דוד וחבריהם) היו מעלים את זכר ציון ותהלת הגאולה בשיריהם, והנביאים ריבם שמיתרם לא נודע לנו נבאו לאחרית טובה ותקוה, כדבר ירמיהו, — בעוד רוב העם היה דורש ברצון ובאמונה את הדבר ה' (ואפילו הסריסים והקרובים למלכות שבהם.

הנסיונות שנעשו על־ידי בני ישראל הנשארים בארץ ישראל, או על־ידי אלה שהתקבצו ממצרים ומשאר ארצות לישוב ולבנות את חרבות ארץ־ישראל, לא עלו בעת הראשונה יפה, והארץ היתה למשל ולשנינה מפני

„בכיכות הגויים וחרפת עמים", בהיר ארץ „אוכלת ארץ ומשכלת גויה". יש להאמין, כי מדבר החורבן הנורא שנחרבה ארץ־ישראל, לבד בת חית השדה, מכת הרעב ומגפות שונות (רמז ליה נמצא בספר על ראיית של הבתים ובתועבות שונות ובנגד הסכנה שהיתה בריבה בינות לארץ הרעד הקרובים הנביא יחזקאל בכח ובאמונה על בהר אדום באמרו „והרבותי עליכם אדם כל בית ישראל כולו". והוא הולך ומבאר, כי בשוב הארץ לבעליה, רק אז „הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא".

סכנה אחרת הורגשה גם מצד אחר: לתמורות השבר הרע, אשר הוציאו על הארץ, התחילו עמים שונים להתקבץ אליה ולמלא חרבתה. אפשר היה לירוא, פן לא ישאר עוד מקום בשביל שבי הגולה. כעבור מספר שנים לחורבנה, היתה הארץ „משובבת מחרב, מקובצת מעמים רבים, על הרי ישראל אשר היו לחרבה תמיד והיא מעמים הוצאה, וישבו לבטח כולם", — כי לא היו בני לאום וגזע אחד, ולא התפתחה בהם הכרה לאומית משותפת.

כנגד הסכנה הזאת יצא הנביא בנבואת גוג ומגוג. עוד בימי יאשיהו המלך התפשטו הסקיתים (בני גומר וכו') בכל ארצות קדמת־אסיה. בימי החורבן קם גיגיס (גוג) מלך לודיה ויאבה להרגיז את עמי הצפון הבאים ולעמוד לשטן בנגד התפשטות מלכות הכשדים מעבר לארצות הפרת. בתנועה הזאת ראה יחזקאל את ראשית הסוף: מצד אחד ידע, כי הסקיתים המכונים בימי הבינים היו מחריבים ומכלים את הארצות והעמים אשר פגשו בדרכם; ומצד שני היה בעיניו את התגשמות דברי ירמיהו על עמי הצפון, העתידים להופיע על שדה־הקרב של עמי אסיה. הנביא מזכיר בשמות את כל משפחות צפון, שנודעו בעת ההיא לבני שם, והם: פרס, כוש ופוט, גומר וכל אגפיה, בית תוגרמה ירכתי צפון. לא אנכי יודע, מי מהעמים האלה יעמוד בראש — אף־על־פי שנפלא הדבר, כי מעמיד הוא בראש את פרס — זה עם הרועים, „צעירי הצאן", שלא נודע עוד לשם בימי יחזקאל. בכל אופן היה הנביא בטוח, כי מ צ פ ו ן תפתח הרעה על בבל, ומשם תבוא הגאולה לבני ישראל השבויים בידיהם.

ממשלת בבל בכפה לא ארכה ימים רבים. יורש נבוכדנאצר, אויל־מרודך, היה איש נוטה לשרים ולדברי תענוגים. הוא הניח לקבוצי העמים השונים, אשר ישבו כשבויים בתוך חומות בבל, ויתן להם מעין אבטונומיה לאומית. את המלכים אשר ישבו בבתי־הכלא הוציא לחפשי, ובראש כולם נשא את ראש יהויכין מלך יהודה בשלשים ושבע שנה לגלותו, „וידבר אתו טובות ויתן את כסאו מעל כסא המלכים אשר אתו בבבל".

במה זכה יהויכין לכבוד הזה שכסא אחד על שאר המלכים? אפשר, מפני חשיבותו העצמית ושאר־רוחו או תואר־פניו; אפשר גם־כן, שהיתה בזה השפעת הסריסים והחכמים מבני ישראל, אשר רבו אז בחצר המלכות. אבל דבר אחד נתברר, כי המלך הזה היה חביב

לבני עמו ורצוי להם. והאגדה המיוחדת ליהודי בבל הוסיפה לספר בשבחו אפילו בדורות האחרונים.

בספור המאורע הזה, כפי שאָנו מוצאים אותו בתנ"ך, יש לציין פרט אחד, שסופר דברי־הימים הבליטו, והוא, כי אויל־מרודך „שנא את בגדי־כלאו" (של יהויכין), ויהויכין „אָכל לחם תמיד לפניו כל ימי חייו"...

הסופר, שכתב את הדברים האלה, נראה כמסתפק במועט. דומה, כאילו נחה עליו רוח הענוה והשפלות המיוחדת לכותב מגילת אסתר. מוסר הוא את דבר „[illegible]" של יהויכין [illegible] גדול, ואינו חש ואינו מרגיש כלל בחרפת מלכו, שהיה אוכל לחם־חסד ומצפה לשלחן אחרים. ואין צריך לאמר, שלא נמצא בכל אותו הפרק אפילו זכרון לתקות הגאולה האמתית. בני הדור לא היו ראויים עדיין לגאולה.

ובאמת לא נודע מכל התקופה ההיא — מזמן מות יחזקאל ועד הופעת נבואות ישעיה השני ומזמורי בני קורח — שום רושם של תנועה לגאולה, של שאיפה לפעולה לאומית; להיפך, כל הקורא בעיון את הפרקים האחרונים של ישעיהו וכמה מזמורים בספר תהלים ידע ויוכח, כי היתה העת ההיא תקופה של קפאון, של העדר־המעשה ורפיון־ידים כללי. על הימים ההם מתאונן המשורר בדבריו: „אותותינו לא ראינו, אין עוד נביא, ולא אתנו יודע עד מה"...

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

[illegible] הקונגרס היהודי באמריקה [illegible] באספתו [illegible] הקונגרס היהודי האמריקאי שיתאסף ביום 15 בדצמבר, בפילאדלפיה. כל ההסתדרויות הנוגעות בדבר, וביחוד הציוניים, באו לכלל דעה אחת, כי עכשיו הגיעה השעה לקונגרס היהודי, שיקבע את דרישות עם ישראל לפני אספת השלום, העתידה להפתח בקרוב.

[illegible] נבחרו [illegible] ישראל שבאמריקה 400 צירים אל הקונגרס היהודי. אולם רבים מהם לא יוכלו [illegible] בקונגרס [illegible] במערכות־הצבא אשר בצרפת [illegible] החליט ועד־ההנהגה, כי במקרים כאלה יתאשרו הקאנדידאטים, שקבלו את מספר־הדעות היותר גדול אחרי הנבחרים, בתור צירים גמורים לכל דבר.

— ביום א', 24 בנובמבר, נערכה בניו־יורק האספה השנתית הראשונה של הועד [illegible] בּמאת איש [illegible] עסקנים צבוריים [illegible] השתתפו באספה. נתקבלו ברכות מאת הנשיא ווילסון והמצביאים הראשיים פוש ופירשינג. הנשיא מקלס את הועד על מעשיו הטובים לטובת החיילים בצבא ובצי. היושב־ראש של הועד, צ. קוטליר, נתן דין־וחשבון של פעולות השנה הראשונה. הועד העמיד יותר משלש מאות עסקנים במחנות והקים שבעים בתי־ועד בשביל חיילים [illegible] הועד [illegible] עוד כמאתים עסקנים אל צרפת, אנגליה ושאר ארצות [illegible] מישראל מצויים שם. לועד יש מאה ששים וחמשה סניפים בכל [illegible] באמריקה [illegible] הועד, הודיע, כי עד כה הוציא הועד למעלה משני מיליונים דולאר, ועוד שלשה מיליונים וחצי הוא עתיד לקבל בקרוב מאת הקהל הגדולה, שבאספה זו לא כבר רשם העבודה הצבורית בחיל [illegible] אדלר, אברהם עלקוס, השופט א. ליהמאן, הרב רמ"ז מרגליות, [illegible] מארשאל, ק. דרייפוס ומורטימר שיף.

מיום א עד 15 בדצמבר עתידים שלשת ועדי־העזרה היהודיים באמריקה [illegible] האמריקאי, הועד המרכזי והועד העממי, לערוך תעמולה גדולה לאסוף חמשה מיליונים דולאר לטובת היהודים נגועי המלחמה. מן הסכום הזה יופרשו חמש מאות אלף דולאר [illegible] בניו־יורק [illegible] הועד המחוק המאוחד מתכונן [illegible] את היהודים [illegible] ובגדים. בכלל נקל יהיה [illegible] שהיו מובדלים ממנו מפאת [illegible] ארץ־ישראל [illegible] הועד את כל הידיעות הדרושות בדבר המצב בארצות־המלחמה. הועד שלח בימים האלה, מלבד הסכומים שנזכרו [illegible], גם את הסכומים האלו: 60,000 דולאר לטובת [illegible] 100,000 דולאר לטובת המלאכות הרפואית [illegible] בארץ־ישראל.

האספה השנתית של חברת „כל ישראל חברים" היתה ביום א [illegible] היושב־ראש היה נסים בכר, באי־כחה של החברה באמריקה. פרופיסור [illegible] שחזר זה־עתה מארץ־ישראל בתור חבר של המלאכות הציונית, מסר דין־וחשבון ממצב המושבות העבריות שם, ביחוד ממצב [illegible] ישראל. הוא ספר מה שעשתה החברה, שהיתה נייטראלית בזמן המלחמה, לטובת היהודים בערב, פרס, מארוקו [illegible] אמריקה [illegible] את [illegible] העברית, [illegible] [illegible] וישבח את מעשי החברה בארצות־הקדם. דבריו נתקבלו ברצון רב

שלוחי הועד היהודי האמריקאי והבורת היהודים הרומיניים באמריקה [illegible] ברומיניה והעירו את תשומת־לבו על מסירת־מודעתם של המיניסטר האנגלי לעניני־חוץ באלפור, של המיניסטר הצרפתי לעניני־חוץ פישון ושל ראש־המיניסטריון האיטלקי סאנינו, שהתחייבו בשם מדינות־ההסכם לעשות כל אשר בכחם בעד זכיונם של יהודי רומיניה. לאנסינג הבטיח, כי ישתדל באספת־השלום [illegible] את פתרונה הרצוי.

[illegible] ואגודת היהודים באנגליה התאחדו על־מנת לשלוח צירים אל אספת־השלום שידרשו ערובות בעד שווי [illegible] היהודים [illegible] הצירים האלה ישתתפו [illegible] באמריקה צרפת ואיטליה [illegible] „[illegible] כרוניקל" מציע, כי צירי היהודים באנגליה יבואו בדברים עם בני עמנו בכל הארצות, כדי שיוכלו [illegible] את התביעות הנכונות בנוגע לפתרון שאלת היהודים [illegible]

ראש־המיניסטריון היוני ווניזילאס הבטיח למנהיגי כנסת־ישראל שבאנגליה כי [illegible] של היהודים באספת־השלום

נתקבלה לכאן ידיעה, כי יום הזכרון של ההכרזה הבריטית [illegible] בארץ־ישראל וביון.

— ועד־המיניסטרים באונגריה החליט לתמוך בהסתדרות הציונית [illegible]

[illegible] נוסדה מועצה יהודית לאומית, שבה משתתפות כל המפלגות היהודיות.

— מדינאים חשובים ברומיניה מתעתדים להציע בקרוב חוק בפארלאמנט אשר על־פיו תנתן זכות־אזרח גמורה לכל היהודים שנולדו בארץ ההיא.

בווילנה נוסדה חברה בשם „ארמה", שתעודתה להפיץ את עבודת־האדמה בקרב יהודי ליטה. במוכן תקנה החברה בכרות־ארץ [illegible]

הבולשביקים בפטרוגראד אסרו את הבי־העיר, הסופר העברי [illegible] להתנגד לבולשביקים.

— נודע הדבר, כי העסקן הצבורי, עורך־הדין הידוע ה. כרוזברג [illegible] לא נהרג על־ידי הבולשביקים, כפי שהודיעו העתונים בטעות.

[illegible] נגד התנהגותם האנטישמית של הפקידים. הקהלות דורשות [illegible] כי תהדר הממשלה ידכא את הלשונות העברית והאידיש [illegible] תניא פתיחת בתי־ספר עברים לאומיים.

ממשלת שוויידיה גרשה מן העיר מאלמה שני אלפים יהודים [illegible] ושלחתם לרוסיה.

גם ממשלת הטשיכוסלובאקים בפראג פקדה לגרש מביהמיה את כל היהודים [illegible]

[illegible] מפולניה, ליטה וגליציה.

בוואדשה התחוללו ביום חג פולני לאומי מעשי רצח ושוד [illegible] המונים פרועים בזזו והמסו את החנויות בשוק היהודי, [illegible] נפצעו יהודים ושדדו את רכושם. לגיונרים פולניים ירו והמיתו [illegible] את היהודים [illegible] בבית מועצת העיר הוצעה הצעה לאסור על היהודים הרוסים את [illegible] בוואדשה.

[illegible] ערי פולניה, שסבלו מן הפרעות, מצטיינת ביותר העיר [illegible] הלגיון הפולני פרק שם את זיינה של המיליציה היהודית [illegible]

במערב גליציה נערכו ביותר ממאה כפרים פרעות נוראים [illegible] היה לבז.

[illegible] באביר ואדוב. פלוגות יהודיות של הגנה עצמית נסתדרו באויסטריה, אונגריה פולניה וביהימיה. באונגריה נסתדרו עשרת אלפים ציוניים בצבא של הגנה עצמית [illegible] שמירת העיר לגדוד היהודי. בביהימיה מתאמצים [illegible] המועצה היהודית הלאומית הגנה עצמית.

[illegible] נהרגו ונפצעו יהודים רבים, והנזקים עולים לעשרת מיליון [illegible]

[illegible]

[illegible] גליציה נהרגו חמשה־עשר יהודים. בתי [illegible] הפורעים חללו את בית־הכנסת [illegible] הפולני פרק את זיינה של המיליציה [illegible]

[illegible]

[illegible]

התנועה הלאמית

[illegible] הציונית אר [illegible]

[illegible] של ההסתדרות הציונית באמריקה שלח אלינו את [illegible]

[illegible] באמריקה [illegible] יותר אפשרי.

[illegible] ההסתדרות הציונית [illegible] הממשלות האחרות. [illegible] מאמינה ההסתדרות הציונית באמריקה, כי [illegible]

[illegible]

[illegible] מיליונים דולאר לטובת ארץ־ישראל [illegible] תאסף במשך ששה שבועות [illegible] 300,000 דולאר הדרושים בשביל עבודה ציונית פה בארץ [illegible] 250,000 [illegible] הקלאיות; 100,000 דולאר — [illegible] ועד־הצירים בארץ־ישראל; 200,000 דולאר — [illegible] „הדסה"; 100,000 דולאר — בשביל הלוואות [illegible] 100,000 דולאר — לטובת המתנדבים בגדוד [illegible] בארץ־ישראל; [illegible] דולאר — לטובת מוסדות שונים, כעין [illegible]

* *

[illegible]

העמידה הרשמית הגדולה לקבלת חברים בהסתדרות הציונית נסתיימה ביום א', 24 בנובמבר. באותו יום נערכו בכל השכונות [illegible] הציונים הנרשמים. מספר הנרשמים בפקודי הציוניות בכל הארץ אינו ידוע עדיין בדיוק, אולם משערים [illegible] בניו־יורק בלבד נרשמו קרוב לעשרים [illegible]

שונות

[illegible]

אחד־העם שלח מכתב אל הד"ר ח. ווייצמאן, הנוגע הנחת אבן [illegible] העברית בירושלים. אנו מוסרים את תרגום [illegible] ב„ג'ואיש כרוניקל" הלונדוני:

[illegible] הריבונות [illegible] את התשובה [illegible] עם בנין התרבות הגדולה של האנושיות לא היה אלא הנחת יסודותיה [illegible] עמים אחרים.

[illegible] האוניברסיטה העברית תעמיד בגאון על [illegible] המפעלים העתידים והחדשים בשביל

השלמת השכל והנפש, - מה יהיה תפקידה אז, אם לא ידית אבני הפנה אשר [illegible]
התחית תנועתנו הלאומית בקשר אל ישוב ארץ־ישראל היינו [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
עדיין מצערה מאד ובתנאים ריפפים מאד, היו יגיעותינו הרוחניות מרוכזות בבית־הספר העברי ביפו, שהיה מפורסם אז מאד, וזה הדל [illegible] והשביחה עבודת־הישוב במדה הגונה, הורגש ביתר עוז הצורך להגיה [illegible] העזרה לאין ערך על זה שנדרש לו.

עכשיו אנו עומדים לפני תקופה חדשה בעבודתנו הלאומית בארץ־ישראל [illegible] מאד. אין אנו יודעים מה צפון לנו העתיד בחובו, אבל יודעים אנחנו את זאת: יותר שיזהירו היחוסים לקראת קוממות מקרט־ביתנו הלאומי בארץ־ישראל [illegible] הרוחניים של מקרט־הבית ההוא בשעור מקביל, שלא יצוייר אלא בצורת אוניברסיטה עברית. כוונתי בזה — ומובטחני, שגם דעתך כך — לא תהוי גרידה של אוניברסיטה אירופית, ששפת־למודיה היא עברית; אלא אוניברסיטה, אשר מעצם ראשיתה תתאמן להיות התגלמותו האמתית של הרוח העברי מימי קדם, ותנער את העבדות השכלית והמוסרית, שעמנו היה שקוע בה כליכך בגלות. רק באופן זה יתקיימו שאיפותינו ותקותינו בנוגע לעתידה והשפעתה על העולם של ה„תורה", אשר „תצא מציון".

נחום סוקולוב, לאחר שהביא את דברי העדים בקידוש החודש אל רבן גמליאל: „האירו פני המזרח!" אמר: „אתה יכול לצייר, כמה שמחים היינו למשמע החדשה. רעיון האוניברסיטה העברית מלא את לבנו מראשית ימי חיינו. הוגה הייתי בו, מחשב הייתי בו, הייתי מתוכח בו באספות, חולם הייתי לו במשך עשר השנים האחרונות או יותר, עד כי תוכל לשער כמה גדלה שמחתי [illegible]

רעיון אוניברסיטה עברית בירושלים נראה לי נהדר מהיות דבר שבמציאות. ובכל זאת נעשה דבר שבמציאות. אמנם כבר נהפך למציאות [illegible]. בחמשה־עשר באב, תרע"ח, הונחו לא רק אבני־היסוד באדמה — האדמה היותר קדושה בהיסטוריה, — אלא נזרעו גרעינים עמוקי־עמוק בלב העם [illegible] העבודה היא, בלי שום ספק, כבדה מאד. האוניברסיטה העברית פירושה כפירוש הציוניות גופה, כלומר: שיבת עם ישראל למקורותיו העצמיים בשביל התפתחותו הרוחנית ובשביל ספוק צרכיו החמריים. להוציא דבר זה אל הפועל קשה יותר מאשר להיות פרסוריס בין [illegible] אבל סמוך לבי, כי נצליח בעבודה זו הגדולה יותר, והתוצאות בשביל האנושיות ובשביל עצמנו יהיו טובות מאלו הבאות ממלוא התפקיד השני.

[illegible] לאחר מתת את ידנו למפעל הגדול. יש אשר ישאלו: מה בצע בהנחת אבני־היסוד בעת בשעה שהדבר מוטל בספק גדול, אם עצם הבנין יכול להבנות עכשיו. שואלים כאלה אינם מוכשרים להכיר את אפיו המיוחד במינו של המוסד הגדול הזה. אין הנדון שלנו דומה לאוניברסיטה חדשה, הנפתחת בקרב ישוב מוצק בארץ מיושבת, [illegible] לדבר אולם בערנו אין הבנין בשום אופן ופנים ראשית כל ואחרית כל. עבודתנו היא להכין בפעם הראשונה בדברי־ימינו את היסודות, שמהם יתהוה מרכז ללמודים החדשים ובית לתרבות העברית הלאומית. עבודה זו, כי לפי התנאים ההווים קשה מאד בנית בתי האוניברסיטה, אינה צריכה לרפות את ידינו. ההיכל יבנה [illegible], במדה מרובה מאד, באלצות הנורה, תלמידים ומורים, תכניות [illegible] דברים אלה ורבים אחרים יצטרכו להסתדר ממבחר החומר הלאומי [illegible] האלה יתחילו תיכף־ומיד. אנחנו נתמכר אליהן באמונה רבה ובמרץ [illegible] וביחוד בארץ הנאורה, שעשתה כבר כל־כך הרבה בשביל מטרתנו, [illegible] בעזרה זו ובבהותינו אנו נצליח להביא לידי גמר אחד מן המפעלים היותר גדולים בהיסטוריה של עמנו, ואפשר בהיסטוריה של העולם כולו.

* * *

חדשות ספרותיות.

מאת הוצאת אברהם יוסף שטיבל במוסקבה [illegible]
„ספרות העולם", היוצאת על־ידיה בעריכת דוד פרישמאן:

י. ח. טביוב קבל על עצמו לתרגם את מבחר כתבי אוסקאר וויילד ואת „כתבי פיקוויק" של טשארלס [illegible] מאת [illegible] כבר נגמר בדפוס

נגמרו בדפוס גם הספרים האלה: „אנה הארינינה", חלק ראשון, מאת ליוו טולסטוי, בתרגום י. א. טריווש; „רודין", מאת איוואן טורגניוב, בתרגום ל. חזן; „יאן כריסטוף", חלק ראשון, מאת רומין רולאנד, בתרגום [illegible]

[illegible] הספרותי של הוצאת שטיבל באמריקה, הנמצא בעריכת י. ד. ברקוביץ, מכין בתרגום את הספרים האלה

[illegible] שקספיר. - „יוליוס קיסר", בתרגום אפרים [illegible] מאכבית בתרגום [illegible] [illegible] בתרגום ישראל אפרת. [illegible] בתרגום [illegible] בתרגום ש. האלקין. תרגומם של כל החזיונות האלה יגמר במשך ימי החורף הזה

מבחר כתבי טשארלס דיקנס. — מהם הולכים ומתירגמים: „אוליבר טוויסט", על־ידי הלל בבלי; „דומבי ובנו", על־ידי י. ד. ברקוביץ.

מבחר כתבי דזיק לונדון, בתרגום ש. האלקין. — מהם כבר נגמר בתרגום הספור „בטרם היות האדם".

„שלמבה", ספור היסטורי מתקופת מלחמות הקרתגיים עם צבאות הברברים, מאת גוסטאוו פלוביר, בתרגום ד"ר נחום סלושץ. -- תרגום הספור הזה כבר נגמר ויופיע בצירוף מבוא על חיי קרתגה והריבותיה בתקופה האמורה מאת המתרגם.

[illegible] ("Hero and Heroworship") מאת תומאס קארלייל, בתרגום: ד"ר צ. ה. וורפסון.

[illegible]

לאָחי היחיד אברהם אנגלמאן בדרוגהייד, אירלאנדיה, ברכתי שלוחה ממרחקים לאירושיו את הנערה הנחמדה לאה גרין בדובלין, אירלאנדיה. אלהי ציון יחופף עליהם ויזכו לבנות את ביתם על הרי יהודה — ארץ מולדתנו הנעימה.

א. ר. מלאכי.

זכרו את
יום הדגל הציוני
ביום א׳, כ״ז כסלו
(1 לחודש דצמבר)
ג׳ דחנוכה
זכרו את חובתכם לקרן הקימת,

לכבוד חג המכבים ולכבוד שחרור ארצנו

חדשו את רהיטיכם

וקנו בבית מסחר הרהיטים

— של —

דייטש בראס.

זהו המקום היחידי הידוע בניו־יורק ובסביבותיה, ששמה יכול להכנס כל מי שרוצה לקשט את ביתו לכבוד החג בכלי בית יפים, ברגש של בטיחות, שישמשו אותו באופן ישר ושירכוש שם את כלי ביתו היותר טובים ויפים שישנם במציאות, כמו כן במחירים יותר נמוכים משבמקומות אחרים.

עוד דבר צריך כל אחד לזכור וזהו, שהסיסמה של קרדיט של ד י י ט ש ב ר אָ ס היא הסיסמה היחידה, שעל פיה יכול כל אחד להביא לו אל תוך ביתו כלי בית היותר יפים ולשלם בעדם בשעורים נוחים וקלים ובאופן של כבוד.

דייטש בראָס.

החנויות בניו־יורק:
במורד העיר:
58—60 אווניו „בי", קרן רחוב 4.
במעלה העיר:
2265—2267 אווניו ג'.

החנות בברוקלין:
1480—1486 רחוב ברודוויי,
ברוקלין, נ. י.

Lifshitz Print, 217 E. Broadway, cor. Clinton St.